

MLADIKA

5/6-89

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA

67

I 117 986 1989

99430059, 5/6

COBISS

MLADIKA 5/6

IZHAJA DESETKRAT V LETU
LETO XXXIII. 1989

KAZALO

Slovenci v krizi realsocializma . . .	73
Pavla Urhova: Moja božja pot . . .	74
Osem Slovencev za danes:	
Ivan Oman	75
Marija Rus: Adoracija	77
S.M.: Semper sit in flore	78
Govor prof. Alojza Rebule na proslavi	79
P. Marko I. Rupnik: Z Jezusom se postava izpopolni	81
Jelka Cvelbar:	
Manipuliranje z življenjem	82
Spomini Milana Guština (4)	82
Vlastja: Noč pod zemljo	84
Antena	85
Iz slovenske publicistike	90
Martin Jevnikar: Zamejska in zdomska literatura (Boris Pa- hor; Janko Messner)	92
Mogoče ne veste, da...	93
Ocene:	
Razstava Paola Pascutta	94
Slovarček	95
Knjižnica Dušana Černeta (14)	96

Na platnicah: Akcija 10.000 lir;
Čuk na Obelisku; Za smeh;
Listnica uprave

Prilogi:

RAST 50-89, pripravlja uredniški odbor mladih.

Pavle Merku: Svetniki v slovenskem imenoslovju (str. 49-52)

Zunanja oprema:
Edi Žerjal

Uredništvo in uprava:

34133 Trst, Italija, ulica Donizetti 3
telefon 040/768189

Lastnik: SLOVENSKA PROSVETA

Reg. na sodišču v Trstu št. 193

Član USPI
(Zveze italijanskega
periodičnega tiska)

Posamezna številka Mladike stane 3.000 lir. Celoletna naročnina za Italijo 24.000 lir; nakazati na poštni tekoči račun 14470348 — Mladika - Trst. Letna naročnina za Jugoslavijo 30.000 din. Druge države 30.000 lir (ali enakovreden znesek v tuji valuti), po letalski pošti 40.000 lir.

Tisk in fotostavek:

»graphart«, Trst, ulica Rossetti 14
tel. 040/772151

XXIV. ŠTUDIJSKI DNEVI »DRAGA 89«

PARK FINŽGARJEVEGA DOMA NA OPČINAH - NARODNA ULICA 89

Petek, 1. septembra, ob 17.30: O PROBLEMIH IN REŠITVAH V MULTIKULTURNIH DRUŽBAH

Sobota, 2. septembra, ob 16.00: MANJŠINA — ŽRTEV IDEOLOŠKIH BOJEV?

Nedelja, 3. septembra, ob 10.30: VIZIJE IN MEJE NARODNE SPRAVE

ob 16.00: SLOVENIJA MED EVROPO IN BALKANOM

Nedeljska služba božja ob 9. uri na prostem.

SLIKA NA PLATNICI: Zbor »Athena« na odru Kulturnega doma na proslavi 40-letnice Klasične gimnazije v Trstu.

Akcija 10.000 lir za kulturo

Doslej se je akciji pridružilo 43 oseb; zbrali pa smo 2.063.900 lir. To je obračun prvih šestih mesecev letošnjega leta. Vsem, ki ste se pobudi odzvali, najlepša hvala. O njej bomo še poročali.

Kdor bi se rad pridružil, lahko to stori kadarkoli, tako da nakaže mesečno 10.000 lir na:

— tekoči račun št. 2520 pri Hranilnici in posojilnici na Opčinah, naslovljen na Društvo slovenskih izobražencev; ali pa na

— poštni tekoči račun 14470348 na ime Mladika - Trst.

V obeh primerih je treba navesti razlog vplačila in napisati geslo »Akcija 10.000«.

REVIJO IZDAJA UREDNIŠKI ODBOR: Lojzka Bratuž, Lilijana Filipčič, Ivo Jevnikar, Saša Martelanc, Marij Maver (odgovorni urednik), Albert Miklavec, Franc Mljač, Aleksander Mužina, Sergij Pahor, Danilo Pertot (uprava), Ivan Peterlin, Peter Rustja, Ester Sferco, Tomaž Simčič, Maks Šah, Marko Tavčar, Zora Tavčar, Edvard Žerjal (likovna oprema) in Ivan Žerjal. Vsi pisci sodelujejo brezplačno.

Slovenci v krizi realsocializma

Dogodki po svetu in pri nas nas redno preHITEVajo, kljub temu pa ne moremo tiho mimo pekinške tragedije, ki je — s krvjo prelito na trgu Tiananmen — zapečatila zadnji višek najnovejše krize svetovnega komunizma, ki je prizadel prav vse njegove komponente. Kitajska partija je odprla državo gospodarskemu sodelovanju z Zahodom in iskala njegovo tehnologijo, zavračala pa je demokracijo in svobodo, ki sta z Zahodom in z njegovimi gospodarskimi uspehi neločljivo povezani. Študenti, ki so to mirno zahtevali, so postali žrtev krute represije vzhodnjaškega sistema, ki je živo občutil nevarnost za svoj obstoj. Ali bi tak način reagiranja na grožnjo lahko našel posnemalce tudi v Evropi? Države realnega socializma skušajo najti izhod iz krize na razne načine: Sovjetska zveza neenotno in z močnimi dvomi in pomisleki doživlja svojo perestrojko, a tudi s celo vrsto nacionalnih problemov, ki prihajajo na dan kot gobe po dežju začenši z mirnimi, a vztrajnimi zahtevami samostojnosti v baltskih republikah in s ponavljajočimi šokantnimi izbruhi mednacionalnega sovraštva v južnih in azijskih republikah in z množičnimi žrtvami. Romunija osvaja kitajski model, najdlje v liberalizacijo pa sta šli Poljska in Madžarska. Režim generala Jaruzelskega sta do pristanka na skoro svobodne volitve prisilila brezizhodnost vsestranske krize in trdnost stališč Solidarnosti. Samostojnemu sindikatu so na začetku 80-ih let mnogi — tudi na Zahodu — očitali pomanjkanje realizma in trmo, toda ta karta se je izkazala za zmagovito in kar je še važnejše, skoro brez žrtev.

Madžarska je morda celo za korak pred Poljsko. Če je ta bila prisiljena ugrizniti jabolko skorajšnjega pluralizma, so Madžari šli na to pot popolnoma zavestno. Sama partija trdi, da se bo za oblast enakovredno merila z drugimi strankami in gibanji na svobodnih volitvah. Dejstvo je, da sta Poljska in Madžarska v teoriji in praksi prehiteli Jugoslavijo, ki je od informbiroja sem stala s Titom na čelu komunističnega reformističnega gibanja.

Zdaj Jugoslavija močno zaostaja in ta nesposobnost pravega razvoja dokazuje, da je ves reformizem jugoslovanskih komunistov imel le pragmatične namene in da je Titokomunizem bil samo kopija doslednega stalinizma. Tito je bil pripravljen na neboleče kompromise, partija pa je obdržala nadoblast in je zlahka kontrolirala potencialne nasprotnike, ki jih pravzaprav ni bilo veliko, saj je režim s pospeševanjem izrazito potrošniškega stila življenja vse narkotiziral. Negibnost je spremljala postopno slabšanje jugoslovanskega položaja dokler ni izbruhnilo kosovsko vprašanje, ki je srbski partiji ponudilo priložnost, da si z nacionalistično gonjo pridobi široke ljudske množice, slovensko solidarnost izraženo Albancem pa je Milošević izkoristil za napade na slovenski separatizem, na Ljubljano pa so začeli leteti tudi očitki, da gospodarsko izkorišča nerazviti jug. Prišlo je celo do gospodarskega bojkota in do tako ostrih časopisnih napadov ter odklanjanja dialoga, da je postala prihodnost jugoslovanskega problema zelo vprašljiva. Med Slovenci se širita nezaupanje in negotovost v prihodnost, čeprav so polemike vzbudile tudi novo nacionalno zavest, ki je dala poguma celo slovenski partiji. Ta se je pod pritiskom novih gibanj in zvez dokaj jasno opredelila za Evropo, vprašanje pa je koliko časa bo lahko vzdržala pritisk, čeprav si je pridržala pravico do samostojnega odločanja, če ne bo osrednja politika ustrezala slovenskim interesom.

Slovenski interesi bi torej morali biti vodilo vse naše, tudi manjšinske politike, tudi naših glasil in časopisov. Nad tem pa zdvomimo, ko beremo Primorski dnevnik ali sledimo politiki SKGZ. Naš dnevnik je sicer brez pomislekov osvojil novo linijo slovenske partije, v našem krogu pa se je v kampaniji za evropske volitve več kot očitno opredelil za socialiste in komuniste. Doslednost ideologije in oportunitizma?

MOJA BOŽJA POT

Mama je bila prepričana, da je naš Janez pretrpel svojo Kalvarijo na deveti junij leta 1945. V Kočevskem Rogu. Tako je bilo zapisano v njenem srcu... Morda se je v svoji slutnji motila? Ne vem. Ko je bila, mnogo let pozneje, klicana na sodnijo zaradi zapuščine po našem očetu, je morala sina Janeza proglasiti za mrtvega. Pokazala mi je uradni list, sodnijsko izjavo: »Pogrešani Janez X je bil med vojno pripadnik BG, zadnjič pa so ga videli živega leta 1945 v Teharjih pri Celju, kamor so ga prepeljali po tem, ko je bil po pobegu na Koroško le-tam zajet«. Kaj je resnica? Vsi vemo le to, da je bil najstarejši brat ubit... v Kočevskem Rogu kot tisoči drugih. A za vso resnico ve samo Bog.

Naš Janez mi je nekoč, kot domobranec, zaupal: »Kadar moram iti v boj, vedno zmolim kesanje«. Pri verouku smo se naučili, naj se v smrtni nevarnosti tako pripravimo na odhod v večnost, za srečanje z usmiljenim Bogom. Prepričana sem, da je brat prišel pred božje obličje z odpuščanjem v srcu. V življenju nikogar ni sovražil, vem, da tudi v smrtni uri ni. Bil je med tistimi, ki so šli nazaj v domovino, že vedoč, da so na milost in nemilost prodani sovražnim bratom. — »Kamor so šli drugi, gremo še mi...«

Spomin se nam je mnogokrat vračal v tisto strašno leto 1945, v tisti strašni kraj — Kočevski Rog.

Nekoč sem vprašala mamo, kje bi želela biti pokopana. Njen odgovor je bil: »Da bi le bila v blagoslovljeni zemlji, saj naši ležijo tam v gozdu, zapuščeni...«

Tudi tista zemlja in tisto skalovje je bilo blagoslovljeno. Še živi, so si blagoslovili kraj mučeništva, smrti in počitka. Duhovnik Trček — tako je povedal pobegli iz jame — je v smrtni stiski globoko v jami molil, dajal odvezo, blagoslavljal somučenike, ležeče drug na drugem, že mrtve ali še v smrtnem boju.

Kočevski Rog.

Že dolga leta sem srčno želela priti v bližino tega zame svetega kraja, kraja mučeništva in zadnjega počitka mojega brata. V tiste gozdove, ki so videli trpljenje in smrt toliko fantov in mož, povečini nedolžnih. Moj brat je med njimi, preprost kmečki fant.

Na skromni gramofonski plošči iz leta 1965 — ob dvajsetletnici vetrinjske tragedije — je na kratko povedan njihov zagovor: Padli smo, ker tak je bil domovine ukaz.

Moja dolgoletna tiha želja je postala skromna beseda in še bolj skromno dejanje.

Žena iz bližnje vasi nas ni hotela spremiti: »Nikoli od vojne še nisem bila v tisti smeri. Znanka je hodila tja jokati in prižigati svečo, pa so jo zaprli...«

Vseeno smo se podale po cesti proti gozdovom. A le za nekaj časa... skrivnostna tišina nas je zaobjela. Zmolile smo desetko rožnega venca: Ki je za nas krvavi pot potil.

Nismo šle daleč, nismo želele, da bi kdo oskrnil naš spomin na mučence. Ustavile smo se na nekem razpotju. Vrgla sem v gozd dve cvetoči vejici, pokleknila na jasi in prižgala svečko. Trepetajoče je gorela, skrita v travi.

»O brat moj! Prišla sem v bližino kraja, kjer si pretrpel mučeniško smrt. Prišla sem v imenu vseh, ki ne morejo priti, staršev, sester in bratov.

Verujem, da živiš v večnosti, tvoj dom je zdaj pri Bogu. Tam v globeli pod težo skal so le tvoje kosti — za nas spomin nate in na tvojo smrt — a za tebe je bil tu kraj srečanja z odrešujočim trpljenjem božjega Sina. Od tistega časa te čutim navzočega v senci Križanega, vsako leto na veliki petek te vidim ob trpečem Gospodu.

Hvala, dragi moj brat, za tvojo zvestobo Bogu in vesti. Tvoj zgled mi je bil v oporo, zlasti ob urah preskušanj, zmede in težkih odločitev. Bodi meni in našim dragim v pomoč.

Ti si naša čast in naš ponos!«

Svečko sem nesla na domače pokopališče, kjer počivajo starši. Dogorela je na maminem grobu.

Rada bi se vrnila, še bi šla rada na božjo pot tja in bliže v Kočevski Rog.

Tam počiva naš Janez in drugi, tisoči in tisoči... Vsak od njih ima svoje ime, vsak od njih je imel svoje mesto v življenju, v domači družini. Vsi so sinovi naše zemlje, za vedno zapisani v zgodovino slovenskega naroda.

Ko bodo imena krvnikov, bratov naših zapeljanih, že davno pozabljena, bodo imena tistih mož in fantov, ki so v Rogu umrli zato, ker so bili kristjani, zapisana v Knjigi mučencev.

In mesto njihovega mučeništva — Kočevski Rog — bo za Slovence svet kraj — božja pot — kjer bo doma odpuščanje, molitev in upanje.

V marcu 1989

Pavla Urhova

Osem Slovencev za danes

Tokrat je — po Bučarju, Trstenjaku in Kmeclu — naša sodelavka Zora Tavčar uvrstila med osebnosti, ki sooblikujejo današnji slovenski trenutek, ustanovitelja in predsednika slovenske Kmečke zveze Ivana Omana. Poiskala ga je na njegovem kmečkem domu v Poljanski dolini nad Škofjo Loko. Našla ga je zvečer po opravljenem delu, še v delovni opravi, ko je z domačimi povečerjal in nato sedel k pogovoru. Tam je posnela tudi objavljene fotografije.

Pravzaprav sva rojaka. Moj rod namreč izhaja iz Škofjeloškega pogorja; tu, od Poljanske do Selške doline, so naokrog posejani moji sorodniki, povečini veliki kmetje, tudi kakšen manjši vmes, pa snovalci združnih podjetij, lesnih in čevljarških. Tako malce poznam stiske, ki jih je bilo deležno kmetstvo teh dolin po vojni. Ena mojih tet, Anica Gartner, kmetica, je celo napisala dve povesti o tem. Za Mladiko — z bralci zunaj meja Slovenije — pa nam boste to dolgoletno agonijo slovenskega kmeta predstavili Vi, pobudnik in predsednik Kmečke zveze. Sicer pa najprej povsem osebno vprašanje: je mogoče priimek Oman nemškega izvora kot toliko drugih v Poljanski in Selški dolini, kjer se je toliko nemških naseljenecv pod salzburškimi škofi v srednjem veku sloveniziralo?

Ni nujno, da so bili Omani Nemci. Ime morda izhaja iz nemške besede Hube, Hubmann (kmetija, grunt, kmet). Potem pa se je ime obrusilo in poslovenilo v Homan ali Oman.

Ste preživeli mladost tukaj, v Zmincu pri Škofji Loki? Ste kmetijo podedovali, priženili, kupili? Koliko hektarov imate? Koliko od tega obdelovalne površine, pašnikov, gozdov? Glavni pridelki? Modernizirano kmetijstvo? Je bilo kaj pomoči od strani družbe za modernizacijo in preusmeritev v živinorejstvo, mlekarstvo, poljščine? Koliko živine imate? Od česa je največ dohodkov? Je kmečko delo dovolj stimulirano? Vidim, da dom preurejate. Oprostite tolikim vprašanjem, ampak za naše bralce bodo ti Vaši odgovori posebej zanimivi.

Mladost sem preživel tu v Zmincu. (Ime vasi izvajajo iz zmija, kača). Kmetijo sem podedoval po očetu. Obsega 34 ha. Obdelovalne zemlje je 9 ha, ostalo je gozd. Glavni pridelek je krma za živino. V hlevu imam 35 do 40 glav. Krav je od 12 do 20, ostalo je mlada živina, pitano govedo. Povprečno oddajamo 160 litrov mleka na dan. Kmetija je opremljena s stroji, delo je povsem mehanizirano. Krmimo v hlevu s silažo in svežo travo oziroma senom, nekaj dodajamo močnih krmil za izravnavo obrokov. Krmimo dvakrat dnevno. Molža je strojna, mleko teče po mleko-

vodu v domačo mlekarno. Imamo tudi 800 kokoši jajčaric. Ko smo začeli, so bili ugodni krediti za modernizacijo in preusmeritev (po l. 1965). Zdaj teh ugodnosti že dve leti ni več, obresti so že previsoke, cene mleka in mesa pa prenizke. Hiša? Pol stare kmečke hiše smo podrli in zgradili nanovo, zdaj dograjujemo še ostalo polovico: oboje bomo zgradili v starem gorenjskem kmečkem slogu. Znotraj bodo prostori približno kot prej in tudi opremljeno bo kot prej (stare skrinje, mamin kolovrat, ženina mentrga itd.). Zgoraj bo pa urejeno sodobno. Stari goveji hlev je preurejen za prašiče. Kapaciteta je deset plemenskih svinj. Novi goveji hlev, zgrajen l. 1973, ima 34 stojišč in nekaj prostorov za teleta. Kozolec je toplar. Silosi so stolpni in dva koritasta s prostornino 400

Naša sodelavka med intervjujem pri Omanovih.

Omanova družina.

m³. Dohodki? Ob normalnih razmerah je proizvodnja tolikšna, da bi morala zadoščati za primerno preživljanje družine. Zdaj je v tem pogledu zelo slabo. Zavore? Izredno nizke cene kmečkih proizvodov, tako da komajda pokrivajo materialne stroške. Ostane nič. Pomagati si je treba z dohodki iz gozda. Kmečko delo sploh ni stimulirano, razen če gre za posebne kulture, npr. krompir, hmelj, sadje, vrtnine, seveda kjer deluje trg. Nad živinorejskimi proizvodi pa ima roko država! Nizke cene vzdržuje na ta način, da mlekarne in klavnice mleko in meso uvažajo po dumpinskih cenah. Tako zagotovijo nekmečkemu prebivalstvu poceni hrano, s tem pa je seveda kmet zelo prizadet. Kriza je še globlja: pri nas živimo na račun amortizacije! Že nekaj let se zajedamo v osnovno substanco, v osnovni kapital, tako da je že prišlo do kritične točke. Ne bomo več mogli obnavljati sredstev za proizvodnjo, če se ne bo kaj spremenilo. Uporabljali bomo vse manj umetnih gnojil in izčrpali zemljo. Tako se bo kriza samo še stopnjevala. Rešitev? Jaz je ne vidim. Država lahko pomaga le s priznanjem ekonomskih cen za pridelke.

Družina: koliko vas je? Koliko jih dela na kmetiji? Kje so zaposleni ostali? Kaj bi bili radi, ko ne bi bili kmet?

Imam ženo Marijo, ki dela z menoj na kmetiji. Od šestih otrok so doma še štirje. Janez bo ostal doma. Študiral je živinorejo na Biotehnični fakulteti, zna pa upravljati z mehanizacijo, tesari, zidari, izklesal je tale križ na steni in golobčka na stropu. Doma je še Anka, bančna uradnica, ki po službi rada poprime za delo. Tatjana je frizerka, Igor pa je še osnovnošolec, ta najraje meče žogo. Eno hčer, Moniko, smo poročili to soboto. S poklicem sem zadovoljen, saj je lep poklic, le da se slabo zasluži.

Spomini na vojni čas in nemško okupacijo? Ste bili Vi ali vaši domači soudeležni v NOB? Ste bili takrat prepričani, da je treba v oborožen odpor? In ste danes mnenja, da je bilo to smotno? Ali pa ste z dr. Bučarjem mnenja, da je bila za takojšnjo oboroženo vstajo, ne glede na žrtve, le KP, da bi dobila izključno vodstvo nad uporom?

Takrat sem bil dvanajstleten otrok, zato položaja nisem mogel presojeti. Pač pa se spominjam, da starši niso bili prepričani, da je oborožen odpor nujen.

Popolnoma se strinjam z gledanjem profesorja Bučarja.

Kako je bilo v prvem povojnem desetletju? Kaj pravite k tistim sovjetskim časom kot kmet?

Ne bi mogel govoriti o desetletju. Gre za sedem ali osem let, ko je bilo izredno težko. To je bil čas prisilne kolektivizacije: ni bilo težko le za kmete, ampak tudi za nekmečko prebivalstvo, ki je živelo v skrajni revščini. Takrat sem bil pri vojaki in zatem eno leto delavec v lesni industriji z zelo nizko plačo. Potem sem delal v domači zadruzi. Bil sem vse, od transportnega delavca do strojnika. Zatem sem začel kmetovati. Leta 1952 je prišlo do obrata, država je začela novo politiko okrog kmetijstva in takrat je bilo mogoče kar dobro obratovati. Ta politika pa se je močno spremenila okrog l. 1960. Takrat so spet začeli izvajati hud pritisk z namenom, da bi kmetje odstopili zemljo državnim farmam. To je bilo treba zdržati do l. 1965, do znamenite gospodarske reforme, ko so se pričeli za kmeta ugodnejši časi: spremenila se je davčna politika, cene so bile nekaj let na evropskem nivoju. Okrog l. 1970 je država zagotavljala ugodne kredite za razvoj. To je zdržalo do l. 1980, ko se je začela še sedaj trajajoča kriza.

Ste kdaj upali, da boste doživeli ne le kot kmet, ampak tudi kot državljan SRS sprostitev, ki smo ji danes priča? Menite, da gre res za proces, ki se bo nadaljeval? Ali pa oblast to le dopušča, da si znova pridobi simpatije in utrdi svoj položaj?

Zmeraj sem računal in trdim, da moderna industrijska družba ne prenese absolutizma. Demokrati-

Ivan Oman z ženo.

ja je nekaj nujnega. Za ta sedanji proces tako imenovane demokratizacije je značilno oboje: taktika, obenem pa tudi močna zavest, da na ta način ni mogoče dalje in je demokratizacija nujna.

Kaj bi našim bralcem povedali o Kmečki zvezi, ki ste ji bili in ste ji še duša, in o njenih ciljih? Kateri so Vaši glavni sodelavci? So vsi kmetje? V katerem delu Slovenije ste naleteli na največji odmev? Kdaj se Vam je pridružilo gibanje mladih? Kdo jih vodi? Kaj ste realno dosegli?

Kmečka zveza se je osnovala lani 12. maja s preprostim ciljem, da zastopa interese kmetov in se bori za izboljšanje gospodarskega položaja kmeta, obenem pa tudi za njegovo politično enakopravnost. Glavni sodelavci: profesor Zagožen, ki poučuje na Biotehnični fakulteti in je obenem kmet. Predava populacijsko genetiko, selekcijo in ovčjerejo. V Šmartnem ob Dreti blizu Mozirja ima kmetijo in okoli 100, jeseni 300 ovac na planini in v dolini: ukvarja se samo z ovčjerejo. Potem je inženir Podobnik iz Cerknega, kmečki fant in strokovni sodelavec v zadrugi. Dalje Ivan Pučnik iz Slovenske Bistrice, kmet-sadjar, in drugi. Sami kmetje, šolani in ne. Največjo odmevnost ima gibanje na Štajerskem in v Prekmurju. Na Gorenjskem manj. Tu je slabša organizacija. Sam namreč nimam časa za to. Gibanje mladih je nastopilo istočasno z nami. Duša mu je bil Emil Erjavec, dipl. inž., ki ni kmeč ne kmečki sin. Zdaj vodi ta odsek inž. Podobnik. Člani so kmečki sinovi in študentje. Realno smo dosegli vsaj to, da se je oblast pripravljena z nami sploh pogovarjati.

Jasno izpričujete svoj krščanski svetovni nazor. Kakšen občutek je, biti kristjan v javnosti? Se počutite enakopravni? Je slovenski katoličan po vašem drugorazredni državljan?

Mislím, da je stvar zelo preprosta. Odvisno je od kristjanov samih. Če se počutiš drugorazreden, tudi si. Če pa nočeš biti drugorazreden, ti morajo tak status tudi priznavati.

Mislíte, da je že prišel čas, da se katoličani izpostavijo v politiki? Se vam zdi, da bi Cerkev morala dobiti nazaj zaplenjeno cerkveno imovino? Tudi znamenite Škofove zavode? Ali vsaj vrnjena svetniška imena krajem?

Kristjan v politiki? Zdaj je prišlo do ustanovitve Krščansko socialnega gibanja; med samimi kristjani pri nas je dilema, če je to potrebno in umestno. Sam nimam odgovora. Cerkvena imovina? Kar se objektov tiče, je krivično, da so bili zaplenjeni, mislim pa, da naj bi zemljiških posesti ne vračali. Sem za revno Cerkev in Cerkvi ni v korist zemljiška posest. Škofovi zavodi in Baragovo semenišče, oboje je bilo krivično odvzeto. Vsekakor sem za katoliško gimnazijo, saj imajo na Madžarskem kar štiri. Sem tudi za to, da bi obstajale privatne šole, ne samo gimnazije. Svetniška imena krajev? Kjer se lokalne uprave niso vdale pritiskom za zamenjavo svetniških imen, so ta ostala. Če bi hoteli krajevna imena spet vrniti v staro obliko, bi bilo treba spremeniti zakon! Zame je velika neumnost zamenjavati tradicionalna imena krajev in ulic.

Vaši televizijski nastopi odkrivajo veliko razgledanost. Ali dosti berete? Katere časopise in revije? Najdete čas za roman? Katere pisatelje ste brali nazadnje?

Včasih sem veliko bral, do kakega 24. leta, potem zelo malo. Zadnje čase sem bral, kar je napisal vaš mož. Dobro poznam Divjega goloba, Klic v Sredozemlje in Zeleno izgnanstvo. Zanimal sem se za J. E. Kreka. Zdaj niti za mohorjevke nimam časa. Berem samo časopise: Delo, Kmečki glas, Gorenjski glas, Teleks, Mladino pa avstrijski strokovni list Landwirt.

Tudi na Tržaškem in Goriškem imamo kmete. Seveda delajo v povsem drugačnih pogojih in z vse drugačnimi tržnimi možnostmi. Kakšno misel bi jim povedali kot kmet kmetu in kot človek socializma človeku zunaj socializma?

Naj se ne ustrašijo trdih pogojev in naj ostanejo na svoji zemlji. Naj ohranijo svoj jezik. In še to bi jim rekel, da imajo več socializma kot mi!

Koliko ste seznanjeni z zamejstvom? Nam zavídate odprtost zahoda in njegove možnosti? Ali pa nas pomilujete kot manjšince?

Seznanjen sem slabo. Rekel bi, zavidam vam in ne! Želel bi za nas toliko politične svobode, kot je imate vi, in za vas toliko nacionalne svobode, kot jo imamo mi in italijanska manjšina pri nas.

Marija Rus

Adoracija

*V zavetju mraka sveča izgoreva,
mehko srce použiiva skriti plamen,
skoz tenek alabaster toplo seva
njen vdani, a trepetajoči: Amen...*

*Iz brezna časa sivi čad vali
ves greh sveta, sovraštvo in zločine,
upor ljubezni, žrtve in daritve
krvi nedolžne; vse to se gosti*

*v zla in dobrote temno pletenino,
ki jo iskrivo upanje prekriva
s pomladnih juter sončno pozlatino:
previdno sveče žar po njej polzi,*

*drhti, ko se nad vozli zla spotika,
v tesnobni slutnji nove bolečine
se za trenutke v varni stenj umika,
dokler ne zdrsne v beli krog sredine.*

*Sveta prisotnost, milo valovanje
svetlobe, ki razblinja strah noči,
belo brezčasje, v stiske časa vpeto,
skrivnost ljubezni, v žrtvi razodeta,*

*v belo zajeta Jagnjetova kri,
ki vso bridkost, ves greh sveta izmiva:
vseh sveč sveta umirja trepetanje
in ga v fanfare večnosti preliva.*

Semper sit in flore

Ob 40-letnici slovenske klasične gimnazije v Trstu

Ob 40-letnici slovenske klasične gimnazije v Trstu »Tega večera pa dolgo ne bomo pozabili!« Te ali zelo podobne besede je v mislih in tudi glasno izrekel marsikdo med svečano razpoloženim občinstvom, ki je v soboto 6. maja zvečer napolnilo Kulturni dom v Trstu dobesedno do zadnjega kotička, kot ob najizbranejših priložnostih.

Marsičesa zares ne bo mogoče pozabiti, od prvih pozdravnih besed na praznično razsvetljenem odru pa do študentske himne GAUDEAMUS Igitur v slovesni orkestralno-zborovski izvedbi, pospremljeni z viharnim ploskanjem stoječega občinstva. Med obema mejnikoma pa je bil še bogat spored v počastitev slovenske klasične gimnazije v Trstu ob njeni štiridesetletnici. Zadovoljiti se je treba le z naštevanjem: dekleški zbor ATHENA pod vodstvom Stojana Kureta, pozdrav ravnateljice Laure Abrami, pianistka Katja Milič, slavnostni govornik Alojz Rebula, violinist Črtomir Šiškovič, pianistka Mojca Šiškovič, dijaška dramska skupina z delom »Proces na Vrdeli« Anonymusa Carsicusa in v režiji Matejke in Lučke Peterlin, diplome prvim klasičnim dijakom v začetnem letu 1948, zahvalna priznanja vsem, ki so pripravili spominsko prireditev ali so bili na poseben način povezani z začetki in življenjem klasične gimnazije.

Koliko dela je bilo vložnega v ta nepozabni večer in v vse, kar ga je spremljalo! Koliko truda od prve, skoraj igrive zamisli, ki jo je imel nekdanji prvi klasik dr. Dušan Gruden, pa do izbranih dobrot ob izredno lepem družabnem srečanju po prireditvi! Seje, sestavljanje programa, vaje, zbiranje finančnih sredstev, članki, vabila, značke... In bogve kaj še manjka v tem seznamu.

Posebnega priznanja je vreden Marjan Slokar, prav tako nekdanji klasik kot sploh vsi oblikovalci in akterji spominske proslave, ki je pripravil bogato fotografsko razstavo o celih rodovih slovenskih tržaških klasikov.

Še prav posebno pa se je treba zahvaliti prof. Alojzu Rebuli, ki je bil duša in motor celotnega podviga s krono

v pobudi, ki bo več kot le spomin na jubilejni večer. V javnih in zasebnih knjižnicah bo trajno navzoča več kot sto strani obsegajoča spominska publikacija LIBER MEMORIALIS, ki jo je uredil z znanstveno natančnostjo in s klasičnim čutom za ubranost in svečanost. V knjigi so dokumenti o rojstnem času naše klasične gimnazije, sezname profesorjev in maturantov, pričevanja, spomini in izpovedi ljudi ob katedrih in ljudi iz nekdanjih klopi, fotografije, pisma in še marsikaj. Kdo bi se ne spomnil Horaca: Exegii monumentum aere perennius?

Če pa se ob koncu spet vrnem k spominskemu večeru, naj zabeležim vsaj še dvojico dogodkov, vrednih tistih prvih besed o njegovi nepozabnosti. Prvi je bil pozdrav dijaka z italijanske klasične gimnazije Dante Alighieri. Končal se je celo s slovenskimi besedami »Hvala lepa za vaše vabilo«. Za hip se nam je zazdelo, da živimo v nekem nepriznanem, sanjskem Trstu, takem, kot bi moral biti v sproščeni normalnosti mirnega in prijateljskega sožitja. Najbrž tudi tisti dijak dolgo ne bo pozabil ploskanja, ki ga je zasulo iz navdušene dvorane.

In še dulcis in fundo. Spominska prireditev je bila predvsem večer prijateljstva, številnih srečanj tudi po dolgih letih, stiski rok med nekdanjimi klasiki, ki so si po življenjski usodi tudi na stotine in celo na tisoče kilometrov vsaksebi. Za nekaj ur se je povrnila mladost, oživeli so spomini, odkrilo se nam je celo kaj neznanega iz naših lastnih skupno preživetih šolskih let.

V naše pogovore smo vključili seveda tudi spoštovana in draga imena tistih, ki jih ni več, pa nikakor niso preminili v našem spominu. In če bo te vrstice slučajno bral kak bivši klasik, ki mu svetovne razdalje niso dopustile udeležbe na našem jubilejnem večeru, naj ve: dragi prijatelj, draga prijateljica, nismo te pozabili. Nihče, prav nihče ni manjkal tistega večera, katerega srečne ure ti vsaj v mislih poklanjamo iz daljav!

S. M.

Govor prof. Alojza Rebule na proslavi

*Aspazómetha hymās, philoi Kai Ksenoi!
Amicis et hospitibus salutem!*

Spoštovani tržaški prijatelji slovenske šole, spoštovani gostje,

praznovati neki humanistični jubilej sredi mesta, ki so mu že mnogi, od tujca Stendhala do domačina Sabbe, razbrali njegovo nehumanistično dušo, ima priokus nenavadnosti. recimo nekako tako, kakor postaviti sredi tržnice, posajene s piramidami paprike, stojnico z vrtnicami: čudno razglašeno početje!

Ta razglašenost se še potencira, če jo vzamemo v resonanci širšega slovenskega kulturnega prostora. Ob dejstvu, da je bila v SR Sloveniji klasična kultura praktično likvidirana, utegne takšno praznovanje izzveneti v nekakšno nedolžno zamejsko izzivalnost. Če dopolnimo primerjavo: kakor če bi sredi tržnice s papriko ubogi prodajalec vrtnic izkliceval svoje blago po latinsko.

A naj bo z relacijo paprika-vrtnice kakorkoli že, ostaja dejstvo, kar presenetljivo dejstvo, da je misel na proslavitev štiridesetletnice naše gimnazije vžgala, komaj se je pojavila. Ko da je omenjena duša hotela vsaj v svoji slovenski poluti demantirati svojo štacunarsko oznako.

Naši dijaki, gimnazijci in licejci, so v naletu obhodili, kar je v Trstu slovenskega, in nabrali potrebna sredstva. Prireditelji se morajo zahvaliti za njihovo naklonjenost več kot dvestotim darovalcem. Ob zborniku LIBER MEMORIALIS se je zbralo okrog trideset sodelavcev iz najširšega slovenskega kulturnega prostora. Ob enodejanki, ki je nocoj na programu, bo nastopilo vseh štirideset naših klasičnih dijakov. Skratka, proslava te dvakrat manjšinske šole — dijakov realcev je namreč štirikrat toliko — je tako ali drugače, bolj ali manj tesno pritegnila, se pravi kulturno aktivirala, okrog osemdeset naših ljudi. Z dijaki — gosti iz Gorice, Vipave, Celovca, Ljubljane in Zagreba, ki so nas počastili s soudeležbo na športnem srečanju, obilno čez sto.

Z eno besedo: pod geslom klasične kulture je naš zdesetkani, izmedleli in sprovincializirani slovenski Trst ustvarjalno vzdrhetel. Sredi manjšinske zatohlosti si je hotel privoščiti uro duhovne univerzalnosti, tega najzlahotnejšega sadeža na drevesu klasične antike.

Vendar: je ta duhovna univerzalnost poglobitveni razlog, da nocoj častimo to kulturo? Upam si reči, da ne.

Svojo narodno kulturo bi morali častiti tudi, ko ne bi bila kultura Evrope, tudi ko bi bila sarmatska, tudi ko bi bila kakršnakoli. To kulturo moramo častiti predvsem, ker je naša. Že trinajst stoletij smo v njenem naročju. Vpila se je v naša tla, v naše ozračje, v našo duhovnost. Naša je, ta zahodnoevropska kultura, kakor so naši hribi, reke, gozdovi Slovenije. In naša zavezanost njej bi morala izhajati že iz naše naravne potrebe, da se kot narod identificiramo v času in prostoru. Prav zato, ker je naša, bi to kulturo morali spoštovati, tudi če bi šlo za skupek animističnih izročil izključno etnografske vrednosti.

Da pa naša kultura ni kakršnakoli, ampak grško-rimsko-judovska, se pravi kultura z univerzalnim duhovnim sporočilom, je privilegij, za katerega moramo biti Slovenci zgodovini hvaležni. V tem nam je bila mati, tudi če nam je bila v drugem mačeha: v tem nas je došla z mlekom, tudi če nas je v drugem pojila z žolčem.

Dokazovati edinstvenost te kulture bi bilo toliko kot dokazovati sijaj sonca. Naj omenim samo nekaj možnosti dokazovanja E CONTRARIO, iz nasprotnega.

Naj omenim na primer, kaj so v tem stoletju naredili iz človeka politični režimi, za katere je v petem stoletju pred Kristusom Periklej zastoj definiral pojem demokracije. Naj omenim, kam je s svojim kultom krvi pripeljal nacizem, za katerega je antični stoicizem zastoj oznanjal vesoljno bratstvo med ljudmi. Naj omenim, kam utegne še pripeljati socialistični prometeizem, za katerega je grški genij zastoj poudarjal usodno omejenost človeških zmogljivosti. Naj omenim, kaj vse si je samo v tem stoletju privoščila totalitarna justica, za katero je rimski genij zastoj kodificiral svoje pravo. Ali že na področju čiste misli: v kakšno plehkost so zavozile filozofije, za katere je Platon zastoj dajal prioriteto problemu o nesmrtnosti duše.

Vendar pa priznati veličino antične kulture nikakor ne pomeni to kulturo malikovati. Tudi to kulturo moramo gledati v polni zgodovinskosti civilizacije, iz katere je izšla. In to ni bila samo civilizacija Homerjeve poezije in Partenona, Tacitovih analov in Trajanovega Stebra — bila je tudi civilizacija suženjske razrednosti in gladiatorskih klanj, v spopadanju tiranij in imperializmov.

Prav tako ne gre za to, da bi elitniško precenjevali pedagoško učinkovitost humanistične kulture in podcenjevali znanstveno. Saj niti študij Evangelija, tega prakodeksa etike, sam na sebi, brez ustrezne receptivnosti, ne jamči za višjo duhovno kvaliteto. Nihilist Nietzsche je bil univerzitetni profesor grščine, humanist Saharov je atomski fizik. V zadnjem nasledku vsako drevo srka iz istega humusa drugačno rast, drugačno listje in drugačne sadeže. Ob amoralnežu, natrpanem z antično kulturo, lahko stoji etični junak, ki o tej kulturi nima pojma.

Ne gre torej za kakšno neutemeljeno precenjevanje klasičnega. Navsezadnje je grštvo bilo izrabljeno za velikonemški napuh, rimstvo pa za fašistično mitologijo. Za kaj torej gre?

Za dvojno spoznanje.

Prvič, da smo tu, ob binomu Atene-Rim, torej ob antični kulturi, ob najvišjem vrhu, do katerega se je človeški duh zagnal v svoji težnji po resničnem, dobrem in lepem. In drugič: da je tu mladi človek, sredi tega veličastnega duhovnega pogorja — ob sončavah Homerja, prepadih Ajshila, vrhovih Platona, melanholičnih senčavah Horaca, mehki vegetaciji Vergila, strogih soteskah Tacita, sončnih ledenikih Avgušтина — da je mladi človek tu ob najžlahtnejših virih resničnega in lepega. Če že ne nedvoumno resničnega — KAJ JE RESNICA, to vprašanje je izrekel nekdo v antiki, — vsekakor nedvoumno lepega. Ob Sappfini ali Katulovi pesmi, ob Propilejah, v muzeju v Olimpiji že ni več mogoče reči: KAJ JE LEPOTA?

Tukaj očitno gre za nesprejemanje dialoga s kom, ki bi hotel dokazovati, da je na primer v samotraški Niki prav toliko lepote kot v kakšnem irokeškem maliku. Gre za priznavanje neke merilne enote preko vseh mod. In vsaj v enem primeru nam je ta enota pomagala izmeriti našo lastno rast.

Vprašujemo se: koliko let po smrti Franceta Prešerna bi bilo moralo preteči, da bi ona bleiweisovska, zupanovska, ahaclovska Slovenija nehala v vaški ekstazi ploskati plehasti trobenti Jovana Vesela - Koseskega, koliko tistih ponižujočih let bi bilo moralo preteči, da ni vstal profesor klasičnih jezikov Josip Stritar in enkrat za vselej vzpostavil reda? Kdo bi se bil oglasil tja do konca stoletja, do Ivana Prijatelja? A tudi ko bi se bil, bi bil znal opraviti tisto umestitev v vojvodski stol slovenskega duha tako, kakor je opravil to Josip Stritar? Tako rekoč z nekaj stavki, z eleganco in suverenostjo estetskega genija. Samo nonšalanten esej — in veliki bobnar je bil v prahu, avtor SONETNE-

Prizor iz igre »Proces na Vrdeli«.

GA VENCA pa tam, kjer bo do konca slovenskih dni, blisk lepote in zvestobe v kakršnokoli temo. Bi bil zmožel Stritar tisto intelektualno razgledanost in kritično samozavest, tisto evropskost merila in okusa, ko ne bi bil imel za sabo lekcije antike? Mislim, da je mogoče tvegati trditev, da je Prešernovo mesto v slovenski duhovni geografiji nezmotljivo določil inštrument s tovarniško značko antike.

Tudi ko v naši kulturni zgodovini ne bi bilo drugega, tudi ko ne bi bilo vsega tega, kar sta v svojem znanstvenem delu prinesla na dan Kajetan Gantar in Primož Simoniti, bi se bila antika zrasla z našo tradicijo.

Filozof Jean Guittou je rekel prav te dni, z visokega svojih devetdesetih let: »Tradicija je včerajšnji napredek in današnji napredek je jutrišnja tradicija.«

Naj humanistična kultura, ki se po polstoletnem — o, kako babilonskem! — pregnanstvu vsaj delno spet vrača v Slovenijo, postane naš današnji napredek, in to na treh ravneh.

Na nadnacionalni ravni kot protistrup vrednostnemu nihilizmu, strokovnjaški ozkoglednosti in intelektualnemu šarlatanstvu.

Na slovenski ravni kot memento kulturne in civilizacijske kvalitete in kot jez proti manjvrednemu balkanizmu.

Na zamejski ravni — in ta vloga je za nas primarna — kot prodiranje iz kulturnega primitivizma, manjvrednostne zakompleksanosti in nacionalne boleznosti v mirno zavest civilne in kulturne enakopravnosti s komerkoli.

Skratka: humanistična kultura kot vzgoja v gospodskost duha in življenja in kot najžlahtnejši priključek naše duhovne biti Evropi.

Naj ne samo naši gimnaziji, ampak tudi tej kulturi voščim v njenih jezikih: Auxánoito kai thállloi! Crescat et floreat!

Trst, Kulturni dom
Sobota 6. maja 1989

Z Jezusom se postava izpopolni

Še vedno se mudimo pri t. i. ontološki krščanski duhovnosti. Tudi ta kratek zapis želi le, da bi se mi kristjani za trenutek ustavili ob določenem vidiku naše duhovnosti.

Tokrat odprimo deseto poglavje Markovega evangelija in si preberimo znani odlomek o bogatem mladeniču, ki se sreča s Kristusom. Običajno se pri tem dogodku podčrtuje le vprašanje bogastva. Vendar je, kot vsak odlomek v Sv. pismu, tudi ta poln neizčrpne duhovne hrane. Najprej ga torej na kratko obnovimo:

Kristus se odpravlja na pot, nekdo zadnji hip priteče k njemu, pade predenj, ga imenuje »dobri Učenik« in ga vpraša, kaj naj stori, da bi došel do večnega življenja, Kristus ga opozori na edinega dobrega, ki je Bog, ter ga spomni na postavo, na zapovedi, ki ga bodo pripeljale do Boga, do večnega življenja, če jih bo spolnjeval. Mladenič mu zaupa, da vse to dela že od mladosti, a ne živi pričakovanega učinka. Kristus ga povabi, naj vse zapusti, razproda in dà ubogim ter naj pride k njemu in hodi z Njim, bolj natančno ZA Njim. Le-ta se je zelo užalostil, ker mu je bilo njegovo bogastvo ljubo in je žalosten odšel.

V tem dogodku se čudovito odraža srečanje stare in nove zaveze. Religioznost, živeta preko postave in zapovedi, ter religioznost, živeta v medosebnem odnosu človek-Bog. Ti dve stvari se lahko celo izključujeta; a s Kristusom ne gre več za alternativo, ampak za neko novo kakovostno stvarnost. Mojzesova postava je v bistvu zakoličena, ograjena pot za izraelsko ljudstvo. Mojzes na gori notranje zasluti mesijanskost človekovega hrepenenja po Bogu. Mojzes uvidi oživljajoči odnos med Svetim in njegovim ljudstvom. Mojzes spozna, da se v tem zavezujočem odnosu Jahvejeva svetost pretaka na ljudstvo. Mojzes dojame, da zaveza nosi v sebi vzgojno, celo preobrazujočo moč, ki prekvaša narod. Vendar narod sledi Mojzesovi viziji, ne dojame veličine poti, ki prihaja od Izraelovega Svetega in ga bo popeljala k Svetemu, k večnemu življenju. Zato Mojzes zakoliči, ogradi pot, jo zapre zadaj in ob straneh ter upa, da bo ljudstvo prej ali slej doromalo do živete zaveze. Če se kdo ne drži postave in preskoči ograjo, se ga kaznuje in drugi gotovo izgubijo apetit, da bi ga posnemali. Tako se narod trudi, da izpolnjuje postavo in bi tako prišel do življenja. A s pojavom Jezusa Kristusa se razodene nepopolnost postave. Človek se sicer trudi in muči, vendar ni tistega oživljajočega učinka. Človeka ne reši le disciplina, napor za popolnost, žrtve in daritve. Z Jezusom Kristusom se postava izpopolni in razodene prav v osebi in po osebi Jezusa Kristusa. Pravični je rešen po veri in ne le iz pravičnosti, ki izhaja iz del postave. Odrešenje človeka, življenja, se zajema iz osebnega celostnega odnosa do Božanskosti, ki se skrojeva in pristno razodeva v Jezusu Kristusu. Božja oseba, ki je bitje vse-odnosa, se vzajemno zazira v človeka in ta se prebuja v vedno močnejši, polnejši in vedno bolj osebno zreli zavesti, da je sprejemajoče zajet, ljubeče potrjen in bivanjsko zavarovan — kolikor se pušča presijati in zajeti od Kristusa, ki je življenje v izobilju, ki je vstajenje in večno življenje. Le ta vse-sprejemajoča Oseba te lahko povede v Večno, v Neusahljivo, v Nepozabljeno, kajti njegova beseda je resnična, ne vara, je izražena z zvestobo in potrjena s krvavo ljubečo daritvijo. Vse ostalo bo prešlo, se bo zrušilo, le Jezus Kristus ostane. Zato Kristus povabi mladeniča, naj zapusti vse. Ker mu nič ne pomaga trud za moralno-etično popolnost, če se ne izroči Bogu, če ne presadi vanj svojih korenin. Večkrat se človek moralistično strogo napreza in muči, da bi s tem opravičil svojo nevero, nezaupanje v Kristusa, v Boga. Ker je srcè pusto, prazno, zasuto, neosebno, postane strog, neizraven, grob in pravno moralističen. Tudi človekovo dejanje, njegovo delovanje in uveljavljanje izhaja iz »biti s Kristusom«, »živeti s Kristusom«, notranje se mu cel izročati v tiho šepetajoči veroizpovedni molitvi, ki jo srcè oblikuje samo, nošeno od privlačnosti Sv. Duha. Pusti vse, na kar se naslanjaš, zanašaš, vse, na kar računaš, bodi z menoj, bodi ob meni z ramo ob rami, bodi učenec. Če si s Kristusom, če hodiš z Njim, boš težko pobijal, preklinjal starše, posiljeval in podobno. V novi zavezi je postava Jezusa Kristusa. Biti z Njim! In nikar si ne mislimo, da je biti z Njim enostavno, brezdelno, lenobno, in celò vsevprek opravičujoče dejstvo. Moralka kot zakon, zapoved in postava se zamenja z duhovnostjo. Kako živeti v Sv. Duhu, da smo lahko stalno s Kristusom? Tudi ta mladenič je srečal Kristusa, zakaj mu ni zadostovalo?

Odnos je zahteven, večplasten, celosten pojav. In prav zato je posvečevalen, osvobajajoč, ustvarjalen.

p. Marko Ivan Rupnik

MANIPULIRANJE Z ŽIVLJENJEM

Pred slabimi petnajstimi leti smo z zanimanjem prebrali knjigo znane italijanske časnikarke, ki je v hipotetičnem pismu nikoli rojenemu otroku izražala svoje dvome nad življenjem in smrtjo, nad pravico do rojevanja in željo biti rojen. Sprožila je tudi cel plaz moralnih vprašanj in različnih pogledov na to problematiko.

Pa vendar ni znala prehiteti časa in si ni mogla zamišljati, da ne bo kmalu več le materina odločitev, kaj naj stori s še nerojenim otrokom; ob neizpodbitnem dejstvu, da mali nerojeni nebogljene ali nebogljenska še naprej ne bosta imela besede. Vsi tisti, ki si bodo še postavljali vprašanje ali je prav, da nekoga »prisilijo« priti na svet, kljub temu, da on tega morebiti noče, in se bodo odločili, da ga raje obsodijo na »neživljenje«, nikoli ne bodo dobili njegovega odgovora. Še naprej pa si bodo lastili pravico, da sami okušajo križe in težave in še vse navdušujoče trenutke enkratne pustolovščine, kakor nekateri pravijo življenju.

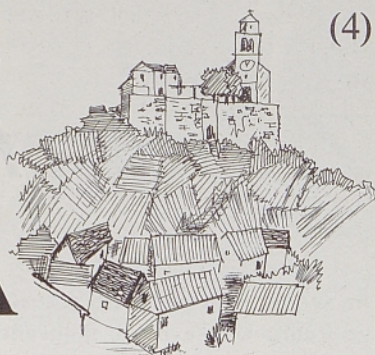
V to igro pravic in samostojnih odločitev pa se je naenkrat vmešala nova oseba — pozabljeni oče, v ozadje potisnjeni neprotagonist.

O tem dajejo razmišljati nekateri dogodki, denimo tisti turinski, ko je pred časom fant, ki mu je njegova »partnerka« hotela dodeliti vlogo ne-sojenega očeta, z orožjem v roki v bolnišnici onemogočil izvedbo splava.

Poraja se novo vprašanje (ali je zares novo?): »Ali lahko bodoči oče zahteva od bodoče matere, da obdrži še nerojenega otroka?« »In ali lahko o tem rojstvu ali nerojstvu odloča samo mati?« S takimi vprašanji se pravzaprav ukvarjamo vsak dan vsi, ki smo se odločili za življenje v dvoje in ne merimo lastne svobode le po možnosti nekaznovane likvidacije tretjega nebodigatreba. Vsi ljudje želimo vse, nič več nismo pripravljeni vlagati trud za dosego kakega cilja. Nismo se več pripravljene nečemu odreči, če tega ne moremo doseči.

Še mar nam ni, če se poslužujemo takih ali drugačnih sredstev! Za dosego našega namena znamo vse zaviti v najbolj primerno besedo s ko-

SPOMINI MILANA GUŠTINA

Čez mesec dni so me peljali v Bologno v vojaški zapor. Tu sem doživljal pravi križev pot.

Ko so me vprašali, čemu sem pobegnil od regimenta, sem jim dejal, da le zato, da še enkrat pozdravim družino, preden me pošljejo na fronto.

»Zakaj pa niste prosili za dopust?«

»Ker bi ga ne dobil.«

»V redu,« je odvrnil sodnik in me odslovil.

V tem zaporu je bilo veliko vojakov in vsak je sedel zaradi svojega prekrška. Prvi je bil dezertir, drugi tat, tretji spet kaj drugega.

Čez mesec dni so me odvedli na sodišče.

Bil je zelo lep dan, topel in sončen. Ko sem prišel v sodno dvorano, sem sedel med dva orožnika.

Spet me je sodnik vprašal, čemu sem dezertiral in odgovoril sem mu, da sem želel le pozdraviti družino, preden grem na fronto. In spet:

»Zakaj pa niste prosili za dopust?«

»Ker sem vedel, da ga ne bom dobil.«

»Prav,« je rekel sodnik in se je začel posvetovati z javnim tožilcem.

Javni tožilec je segel po knjigi in izjavil, da se po določenem zakonu za ta prekršek predvideva petnajst let ječe.

Moj zagovornik pa ga je pregovoril, rekoč:

»Spoštovani, kako si upate obsoditi vojaka, ki v tej vojni potrebi zmora sam nesti cel top. Naša država vendar potrebuje take ljudi. Prosim, da se obtožencu odpusti in se ga pošlje na fronto.«

Sodnik pa je po polurnem posvetovanju razsodil:

»Vojak Guštin Milan je obsojen na tri leta zopora z vsemi olajšavami.«

Spet so me peljali v zapor in čez mesec dni so me premestili v vojaški zapor v Gaeto. Potovalo nas je kakih deset, vožnja je bila še precej dolga in ker je vlak vozil še kar hitro, smo v šestih urah prispeli do Formie. Tu smo stopili na »litorino«, ki vozi iz Formie v Gaeto. V Gaeti nas je čakal voz z dvema konjema, da nas popelje v zapor. Tam so nas zaprli vse v eno sobico, skupaj pa smo ostali le eno noč. Naslednje jutro smo se zbrali vsi novinci, bilo nas je kakih dvesto. Zapor je bil pravzaprav velika kasarna in v njej je delovala celo tiskarna, največja tiskarna v Italiji. Težava je bila v tem, da nisi smel kaditi. Hranili so te kot pri vojakih; če si delal, si dobil celo po štiri lire dnevno.

V tiskarni sem delal več kot leto dni.

Nato pa sem zbolel in sem bil vedno na dvorišču. Če si imel denar, si si lahko vedno kaj privoščil, kar si pač trenutno potreboval: cigarete, jabolka, breskve, hruške in sploh karkoli.

Po poldrugem letu me je poklical kapetan v pisarno in mi rekel:

»Če napišete prošnjo, boste lahko šli na fronto.«

Odgovoril sem mu, naj on to stori, če mu je prav, jaz se namreč tu prav dobro počutim.

Nato so me poslali za pometaća vseh pisarn, od kapetanove do sob kaplarjev. Vsako jutro sem s svojo metlo prebrskal skoraj vse glavne prostore v tem zaporu. Prišli so mi prav čiki, ker večkrat ni bilo tobaka, ko sem šel mimo kuhinje, so mi večkrat kaj vrgli. Tako so dnevi enolično potekali. Iz naših krajev je bil z mano samo eden, to je bil brat tistega kvesturina, ki je prišel pome v hotel »Treh kron« v Gorici. O tem sem šele pozneje zvedel od njega, ko mi je opisal osebo in mi povedal, da je sedaj v službi v Ljubljani in da mu vsak mesec pošlje stotak.

Čas je mineval in nekega dne me je prišla obiskat žena.

Zelo sem se začudil, ko sem jo zagledal. Ves solzan sem jo objel in ona me je vprašala, kdaj bo tega trpljenja konec.

Nisem ji znal odgovoriti, ostala je z mano eno uro in prisoten je bil tudi kaplar, da bi ji ne kaj političnega povedal. Tega so se bali vsi naši oficirji.

Popoldne sem imel še en enourni sestanek z ženo, to pa le zato, ker je prihajala od daleč in ker sem pravilno pometal sobe, seveda sobe kaplarjev.

Ko je odšla, sem jo pozdravil in jo potolažil, češ da se bova še v tistem letu spet srečala.

Prinesla mi je vsega — tobak, marmelado, celo prepečenca. Morda je mislila, da sem lačen, toda v tem zaporu je bilo hrane dovolj, saj smo jedli kot v kasarni.

Nekaj cigaret sem razdal prijateljem, ki so bili deležni tudi prepečenca.

Radovedni pa so bili, kaj se dogaja zunaj. Bo kmalu konec vojne? Bomo zmagali? Spraševali so me kar naprej.

Nič jim nisem mogel povedati, ker z ženo nisva govorila o tem, pač pa le o družini.

Vsi smo nestrpno pričakovali oktober, da se nas bo tedaj Mussolini mogoče le usmilil.

Res je oktobra Mussolini odredil kar dvajset let amnistije. Bili smo presrečni, a žal je dvajset let veljalo za vse — razen za dezertarje, za katere se kazni ni zmanjšala niti za eno samo uro. Vse naše upanje je v trenutku skopnelo.

Po nekaj dneh smo opazovali odhajajoče — zapor so zapuščale skupine desetih, petnajstih, celo dvajsetih zapornikov. Le ubogi dezertarji smo ostajali. Tako smo lahko zvedeli, koliko nas je.

Ni nam preostalo nič drugega, kot da počakamo, da vsak izmed nas prestane svojo kazni.

Jaz naj bi sedel še dobrih šest mesecev. Odšteval sem vsak dan sproti, toda čas se je vlekel v nedogled.

Vsak popoldan nam je naš oficir povedal, kako naša vojska napreduje, le da ni razložil kam, kar smo mi sami vedeli bolje od njega.

Ko so se zavezniki izkrcali na Siciliji, je naše oficirje zelo zaskrbelo in tako so po dveh mesecih odločili, da tu ni več varno.

Nekega jutra so nam ukazali, naj vse pospravimo, naj razkužimo postelje, da bo vse v najlepšem redu.

Spraševali smo se, čemu to. Morda nas bodo poslali na fronto, morda vsakega k svojemu regimentu. Odgovora pa nihče ni poznal. Vprašal sem kaplarja, ki je bil sin enega italijanskih generalov, in rekel mi je, da se tudi njemu vse tako čudno zdi, da pa ne ve, kaj bo s tem.

Čez nekaj dni so nas pospremili do postaje in odpeljali smo se z vlakom v neznano. Naposled smo le ugotovili, da potujemo proti severu, kar se nam ni zdelo nič hudega, saj vendar nismo šli na fronto.

pico argumentacij, da je le tako prav. Še celo manipuliranje z genetskimi zasnovami v celicah lahko prepričljivo opišemo kot zmago znanosti. Kakršna je bila že marsikatera v preteklosti, dokler je človek ni uporabil v ozke in nasilne namene.

Znani pisatelj judovskega porekla si je v svojem domišljijem romanu za lahko branje omislil delo nacističnega zdravnika, ki so ga po celem svetu iskali kot vojnega zločinca. Ta še po vojni nadaljuje s svojimi eksperimenti in iz zamrznjenih celic nemškega fűhrerja ustvari 94 dečkov, ki so si na las podobni in morajo ponoviti življenjsko usodo, ki se je že odvijala, da bi iz njih zrastel novi Hitler.

Pravijo, da današnja rojstva po naročilu spočetih dojenčkov, niso nobena manipulacija z geni.

Stvari so na svetu, čakajo nas, da jih odkrijemo — vprašanje je le, kako jih bomo kasneje uporabili. Koliko svobode si bomo dovolili pri njihovi uporabi in kako bomo znali to svobodo zamaskirati z opravičljivimi razlogi.

Misel, da nam je vse na razpolago in da imamo zato pravico do vsega, je mamljiva, zato pa še ni rečeno, da je pravilna.

Korak od pravilnega k nepravilnemu je v tehnologiji nezaten, prav tako majhna je razdalja med poštenim in nepoštenim, med moralnim in nemoralnim, med predvidljivim in nepredvidljivim. Najnovejše ekološke katastrofe so dovolj zgovoren dokaz za to. Kdo bi si bil mislil, da bo na jedrskem reaktorju moglo priti do take okvare; kako naj bi pričakovali take vrste požar v tovarni zdravil in tako neodgovorno obnašanje drugih industrijskih obratov? In medtem ko se zmrdujemo nad tem, kar se je zgodilo, so tone in tone rib zgnile na produ ali kakorkoli že, mrtva reka pa teče naprej, kakor je to še živa počenjala tisočletja.

Kdor si za trenutek zaželi močnih čustev, naj skuša podoživeti svet brez življenja, ustavljeni čas sredi mrtve pokrajine in gluhih naselij. Zato naj se v grozljivo plivkanje jalo-vega morja, v katerega se stekajo mrtvosive reke. Do tu nas lahko privedejo manipulacije znanosti, čeprav nismo nihčesar krivi in smo le »naročili« majhno deklico, ker je doslej bilo že preveč moških naslednikov pri hiši.

Jelka Cvelbar

Vlastja

NOČ POD ZEMLJO

1949-1950

Noč... mraz.. tema...

samota in tišina...

iz kota slutim dva zidova,

hladna in molčeča,

ki stražita gorje

v ječi pod zemljò...

Ležim na pogradu lesenem,

kot v lagerju sibirskem,

mraz počitka mi ne da,

bedi z menoj tišina gluha,

želodec rad bi košček kruha,

kot v ječi — v duši je tema...

Spanec me ne mara...

čas pa mesece prešteva,

misel blodi otopela,

poti ne najde iz gorja...

Oči odprem v to praznino,

kjer upanje odeto je v črnino...

Čudno vidim dimenzijo,

ki ne pozna gorja,

besede ne in ne srca,

in pesem ji je tuja...

tišina tam je večna —

brez konca in mejà...

Iz teme neprodorne

prišla je k meni misel druga

in slišim jo, ko mi šepeče:

... Nič več gorja, nič več nesreče!

To ječa tvoja ni —

— to tvoja le je krsta!

Odtlej je jalov moj napor,

da luč bi našel,

da mrak bi osvetlila,

ki nosim ga v sebi...

In dobro vem:

... Iz mraka sem prišel...

a komaj sonce sem spoznal,

nazaj že vračam se,

kjer večna je tema!...

Februar 1989

Vrstile so se postaje, dokler nismo naposled prispeli v Videm. Tu smo se nekaj časa ustavili, dobili nekaj hrane in pijače in nato nadaljevali do Verone in nato do Peschiere. Zdelo se mi je, da smo prišli na letovišče, tako lepo se je lesketalo Gardsko jezero, tu pa tam je bil zasedran lep parnik, ki so ga uporabljali za prevoz po jezeru. Naselili smo se v kasarni »30. maja«, ki je bila nekoč namenjena pehoti, nato pa preurejena v zapor.

Mislili smo, da bo nekoliko bolje kot v Gaeti, saj je tudi res bilo, oficirji so bili isti, le komandant je bil polkovnik bersaljerjev.

Ko smo prišli, so ravno zorele breskve in za majhen denar si se jih lahko do sitega najedel.

Vse je potekalo v najlepšem redu, dokler ni prišel dan, ko je Italija sklenila premirje.

8. september 1943 je bil meglen dan. Sonce je tu pa tam posijalo, večji del Gardskega jezera pa je bil zavit v megleno tančico. Okrog petih, ko smo se ravnokar pripravili, da pojdemo po nakupih, je začelo zvoniti. Spraševali smo se, kaj to pomeni. Je morda kdo umrl? Nenadoma pa se je razširila vest, da je Italija končala z vojno. Čudovito, jutri vsi domov, smo pomislili. Ko so nam prinesli večerjo, in sicer vsakomur »gavetto« riža, ga skoraj nihče ni pokusil, ker smo bili presrečni. Od zunaj se je slišal ropot vojaških vozil, kamionov, tankov in kdo ve še česa. Močno nas je zanimalo, kaj se dogaja. Vprašal sem kaplarja, čemu ta trušč in prepevanje, a še sam ni vedel. Ropot je naraščal, zvonovi so spet zapeli, skočili smo na zamrežena okna in slišali krik množice:

»Vojne je konec!«

Veselja smo se nalezli tudi mi, iz zapora se je slišalo prepevanje, jok, kriki, temu pa je morda pripomogla tudi večja količina cenenega janeževca.

Čez nekaj časa nas je prišel mirit dežurni oficir, češ da bo mogoče še vse prav in da bomo najbrž jutri prosti. Povedal nam je tudi, da je Italija sklenila premirje.

Naše sreče ni treba posebej poudariti, saj je vsakdo to že leta pričakoval. Vseeno pa smo bili zaskrbljeni, katera bo poslej naša usoda.

Nekateri so trdili, da bomo šli domov, drugi pa spet, da bomo morali najprej zaključiti vojaščino. Resnice pa nihče ni poznal.

Noč smo prebedeli, ker smo ugibali, kaj nas čaka. Toda nihče ni mogel ugotoviti ničesar, celo oficirji ne, ki so bili ravno takšni reveži kot mi.

(dalje prihodnjič)

Zbor Vesela pomlad z Opčin je proslavil desetletnico obstoja s koncertom in prjetno prireditvijo na vrtu Finžgarjevega doma.

maja pariškega škofa sv. Germana, 7. julija sv. Germana, mučenca v Draču, 31. julija sv. Germana iz Auxerre, škofa v Ravenni, 6. septembra sv. Germana, škofa in mučenca v Afriki, 23. oktobra sv. Germana, mučenca blizu Cádiza, 30. oktobra sv. Germana, škofa v Capui, in 3. ter 13. novembra dva sv. Germana, mučenca v Cesareji (TAGLIAVINI I,346).

Le odkod avtorjem LETA SVETNIKOV tolikšna gotovost, da izhajata priimkovni obliki *Jerman*, *Erman* iz hagio-nima *Germanus*? Sam moram priznati, da mi delajo take priimkovne oblike preglavice. Vsekakor ni izključiti, da je temu res tako, vendar ne najdem najmanjšega argumen-ta v podporo te teze. To tezo začenja rušiti že samo dej-stvo, da v nobenem od vseh srednjeveških virov, kar jih poznam, ne berem niti enkrat samkrat imenske oblike *Jerman*, ki bi jo vsekakor pričakoval, če bi izhajala iz davne-ga hagio-nima. Povsod berem le osebno ime *Herman* (KOS II ...), celo priimek *Liennhart Herman* (KOS II, pomanjklji-vo evidentiran v imeniku) in izpeljani patronimik 1499 *Hermantschitsch* (KOS II,265). Ta kazuistika ne izključuje mož-nosti, da je istočasno kje le živela, dasi neevidentirana, osebna imenska oblika *Jerman*, a dokazuje vsaj, da je v poznem srednjem veku na slovenskem Zahodu zelo moč-na prisotnost imenske oblike, ki sovпада z nemškim an-troponimom *Hermann*.

Še tretja možnost je vsaj toliko stvarna kakor prva: v luči bogate kazuistike v poglavju o imenu *Georgius* še ce-lo stvarnejša. Imenska oblika *Jerman* lahko sovпада z obli-ko *Jurman* po isti zamenjavi *u:e*, ki smo jo opazili pri *Jurala:Jerala* in drugih priimkovnih oblikah, ter izhaja iz *Jurij/Georgius*, prim. JAKOPIN 1977,150.

Jakopin opozarja prav tam, da »je nazadnje mogoče misliti tudi na ime *Román(us)*, ki bi po redukciji prešlo v *rman*, *Erman* in s prejotacijo v *Jerman*«. Pomanjkanje srednjeveških zapisov *Jerman* prav na slovenskem Zahodu te teze seveda ne podpira, a je tudi ne more demantirati.

Skok razlaga *Jerman* z *Germanus* (ERHSJ III,651 p.g.zerme), Jakopin se v razlagi nagiba k *Georgius* in *Romanus*, osebno pritegujem Jakopinu z razlago iz *Romanus* in to prav zaradi argumentov, ki jih je sam Jakopin nave-del, vendar moramo le dopuščati vse tri možnosti, pravzaprav štiri, če dodamo še nemški antroponim *Hermann*, in moramo seveda dopuščati možnost križanja med izidi vseh teh izhodiščnih oblik.

Priimkovna oblika *Jerman* je zelo razširjena (ZSSP Štajerska, Gorenjska, Črnomelj, LJ, NM, Postojna, Sežana; Devin-Nabrežina, Dolina, TS), *Ierman* (SPZM Goriška, UD; TS, → *German*, prim. PIZZAGALLI 138), *Iermann* (TS). Hkrati moramo biti pozorni na oblike *Rman* (ZSSP Krško), *Erman* (ZSSP Goriška, Štajerska, LJ, Sežana), *Ermenc* (ZSSP Štajerska, LJ), *Arman* (ZSSP Laško, Tolmin?) — na Zahodu je priimkovna oblika *Arman* lahko italijanskega izvira, prim. *Armani* — *Irman* (ZSSP Štajerska, LJ), *Irmančnik* (ZSSP Gornji Grad). Iz *Jermana* so še izpeljane obli-ke *Jermančič* (ZSSP Krško, LJ), *Jermančnik* (ZSSP MB), *Jermenc* (ZSSP Litija, MB), *Jermončič* (ZSSP Krško). Delj si ne upam. JAKOPIN (op.cit.) navaja še *Herman* (ZSSP vsa Slovenija) in *Kerman* (ZSSP Štajerska).

Pri krajevnem imenoslovju se moramo omejiti na ime-na, ki ponavljajo priimkovne oblike ali izhajajo iz njih: na-selje *Jerman Vrh* pri Škocjanu (ATLAS 153/B2) pokaže s pridevniško obliko dokajšnjo starost; imena treh vrhov so *Ermanovec* pri Hotavljah (ATLAS 123/B1), *Jermanov laz* pri Ambrusu (ATLAS 168/A3, v imeniku označen kot po-krajinsko ime) in *Jermanov turn* pri Kalškem grebenu (ATLAS 85/A2). V Kamniških Alpah je še pokrajinsko ime *Jer-*

manca (ATLAS 85/B1), pri Gozdu Martuljku teče potok *Jer-man* (ATLAS 27/B3). Imena zaselkov so *Erman* pri Sl. Grad-cu (ATLAS 37/B3), *Jerman* pri Vranskem in drugi pri Trbovljah (ATLAS 110/B1, 111/A2), *Jermanc* v Poljanski dolini (ATLAS 124/A1) in *Jermančnik* pri Mozirju (ATLAS 88/A2).

Gertrudis

Sv. Jera, ki jo Slovenci častimo, je Niveljska opatinja Gertruda (626-659), katere češčenje so k nam prinesli Fran-ki poldrugo stoletje po njeni smrti. Cerkev jo praznuje 17. marca (LETO SVETNIKOV I,754). Staronemško ime *Ger-trud* je sestavljeno z apelativom *gēr* »kopje« in pridevnikom *trut* (nemško *traut*) »drag« s pomenom »prijateljka kopja«. Nekateri jezikoslovci razlagajo drugi del imena kot formant *trut/drud* »pogumna ženska«. Cerkev časti še 16. novem-bra sv. Jedrt iz Helfta, imenovano Véliko, 6. januarja bla-ženo Jedrt iz Oostena in 13. avgusta blaženo Jedrt iz Al-tenberga (TAGLIAVINI I,393).

Ramovš razlaga slovenske imenske oblike, ki so se raz-vile iz nemškega imena: *Jedrt*, *Jera*, *Gera*, *Gerika*, *Gen-dra* (KONZONANTIZEM 245). V zvezi z zadnjo imensko obliko, ki je značilna za Goriško, naj omenim ljudski obliki *sveta Géndrca* v Oblici (LISI 148) in *Gúndrca* pri Korošcih in na Opčinah (LISI 3). Ime najdemo nekajkrat na Zahodu v srednjem veku: 1326 *Gerdruusa Prekarica* (KOS GOR 9), s staro furlansko končnico, a na Slovenskem, 1422-4 *Bertelot, marit di Gjero di Sent Nichulau di Gneulo* (B., Jerin mož, iz Neblega, XEN c.9r.).

Hagionim je morda ohranjen v priimkovni obliki *Jera* (ZSSP MB). Najbolj razširjen je metronimik na -ič: 1498 *Lienhart Jeritsch* v Begunjah, *Jury Jerutsch* v Palčju, *Lien-hart Gerutsch* v Ubeljskem, *Gregor Gerutsch* v Košani (KOS II,229,241,235,226), *Jerič* (ZSSP Štajerska, KR, Lo-gatec, Črnomelj, LJ, Kočevje, Primorska), *Jeric* (SPZM Tržič; TS, Zgonik), *Jerich* (TS, tu → *Geri*, prim. PIZZAGALLI 139), *Ieric* (TS) in *Ierich* → *Ierini* (PIZZAGALLI 233), *Gerič* (ZSSP Štajerska), *Gerich* → *Geri* (PIZZAGALLI 135), *Heri-rič* (ZSSP Štajerska), *Heric* (ZSSP Štajerska, LJ), *Heritsch* (ZSSP LJ); v nadaljnji sestavi *Jeriček* (ZSSP Brežice, MB); *Heričko* (ZSSP Štajerska), *Heritschgo* (ZSSP MB); morda tudi *Jericijo* (ZSSP Dolnja Lendava, MB, GO, Tolmin; SPZM GO), *Jericjo* (ZSSP GO), *Jeričijo* (ZSSP NM). Vendar mo-ramo pri vseh priimkovnih oblikah, ki izhajajo iz osnove *Jer-*, dopuščati tudi križanje z enakoglasnim apokopiranim hi-pokoristikom iz imena *Hieronimus* (KEBER 198).

Pri krajevnem imenoslovju sta ohranili hagionim s svet-niškim prilastkom imeni zaselkov *Sv. Genderca* pri Des-klah (ATLAS 119/B2), *Šentjedrt* pri Slovenjem Gradcu (ATLAS 37/B3) in *Sv. Jedert* pri Gotovljah, v Polhograjskem hribovju in na Bizeljskem (ATLAS 90/A3,125/A1,136/A3): ob slednjem imenu se vprašujem, ali so drugi *e* v zapisu vstavili geografi iz radodarnosti, ali so za to dobili blago-slov slavističnih »avtoritet«; zakaj ne *Jedrt*? Sicer še zase-lek *Herič* pri Slovenskih Konjicah (ATLAS 92/B3).

Gisella

Staro germansko izključno žensko ime *Gisela* razlaga-jo jezikoslovci iz apelativov, ki pomenijo »puščica, kopje ali palica«. Cerkev časti 7. maja blaženo Giselo, ženo sv. Štefana I., ogrskega kralja, hčer Henrika II. Bavarskega in mater sv. Emerika. 21. maja časti Cerkev sv. Izbergo ali Itizbergo, sestro Karla Velikega, ki jo nekateri hagiografi

istovetijo z Gizelo, edino sestro istega Karla Velikega (TAGLIAVINI I,162). »Čeprav češčenje blažene Gizele... ni bilo uradno priznано, jo vsi benediktinski martirologiji označujejo kot blaženo (LETO SVETNIKOV II,332).

Na slovenskem ozemlju je ime *Gizela* izpričano že v XI. stoletju (KEBER 187). Med pisnimi oblikami, ki jih KEBER navaja, je 1075-1090 *Gisla* (KOS GZS III).

V poznem srednjem veku beremo to imensko obliko, nikoli pa trozložne *Gizela*, tudi v tržaških virih in najstarejši vir jo omenja v zvezi s Slovencem: 1313 *Donna Gisla vedova di Simone Rubida* (MARSICH), druge omembe nam ne dovoljujejo sklepati o narodni pripadnosti nositeljic imena: 1319 *de morte Gisle de Časa* (CAP Q c.42V.,45v.), *Gisle* (prav tam c.45v.), 1354 *domina Gisla hospes* (BM), 1360 *presbiteri Orlandi Gixle* (CAP CERE I,c.20v.). V vseh teh primerih moramo pač izhajati iz prvotnega nemškega naglasa *Gizela*, morda celo iz dvozložne imenske oblike.

Vsekakor je ime v slovenskem imenoslovju redk gost.

Godehardus

Godehard, pozneje *Gotthard*, je nemško ime, sestavljeno z *gudha- »Bog« in *hardhu- »močan, trden« ter pomeni »močan po božji volji« (DE FELICE NOMI II,86). Sveti Godehard ali Gotard (960-1038, za svetnika razglašen 1131), benediktinski menih in hildesheimski škof, ki ga Cerkev praznuje 5. maja (LETO SVETNIKOV II,316), je pustil v slovenskem prostoru malo sledov: edino naselje, ki nosi ime po njem, je *Šentgotard* pri Vranskem (ATLAS 110/A2). Delj si ne upam.

Bezljaj izvaja številna vodna in krajevna imena iz antroponima *Gotū* (SVI I,189: *Goteniški potok*, *Gotenica*, *Gotna vas*, *Gotovlje*, *Gotušak*, *Gotenc*, *Goče*, *Goča ves*), a spričo razširjenosti te antroponimične baze po slovanskem svetu in spričo nekaterih izredno starih toponimičnih oblik bo težko izhajati iz Gotarda: kvečjemu bomo dopuščali kako interferenco, ki je ni moč dokazati.

Isto velja za neštevilne slovenske priimkovne oblike, ki bi jih lahko navezali na antroponim *Gotū* ali na apokopiran hipokoristik iz Gotarda. To velja v prvi vrsti za priimkovne oblike *Gote* (ZSSP Štajerska), *Gotho* (ZSSP Kamnik), *Gotej* (ZSSP Tolmin), ki jih lahko izvajamo tudi iz apelativa *gótej* »boter« (Štajerska) severnovisokonemškega izvira (ESSJ I,165). Priimek *Gotenc* (ZSSP Kočevje) se morda naveže kar na toponim, pri nekaterih drugih priimkovnih oblikah, na pr. *Gotar* (ZSSP Kamnik) moramo prvenstveno računati na zamenjavo *k:g* pod vplivom nemščine in sklepati, da sovпада s priimkovno obliko *Kotar*, ki je primernejši pogostna (ZSSP Štajerska, LJ, NM, Logatec, Črnomelj, Kočevje).

Gregorius

V latinski in v grški obliki *Gregórios* je ime znano le od cesarske dobe in je bilo kristijanom zelo priljubljeno. V grščini pomeni »buden« v dvojnem pomenu »prebujen« in »bistre pameti«. Ime so nosili pomembni cerkveni očetje in svetniki vzhodne in zahodne Cerkve ter je enako razširjeno na Vzhodu in na Zahodu. Cerkev časti 4. januarja sv. Gregorija, langreškega škofa, 10. januarja sv. Gregorija X., papeža v Arezzu, 11. februarja sv. Gregorija II., papeža v Rimu, 9. marca grškega cerkvenega očeta in mističnega pisatelja sv. Gregorija Niškega, 12. marca in 3. septembra sv. Gregorija I. Velikega, 24. aprila španskega škofa

sv. Gregorija, 9. maja in 11. junija škofa in cerkvenega učitelja sv. Gregorija Naciaškega, 25. maja sv. Gregorija VII., papeža v Salernu, 25. avgusta sv. Gregorija, škofa v Utrechtu, 30. septembra armenskega škofa sv. Gregorija, 17. novembra škofa sv. Gregorija Čudodelnika, istega dne še sv. Gregorija, škofa v Toursu, 23. novembra sv. Gregorija, škofa v Agrigentu, 10. decembra sv. Gregorija III., papeža, 19. decembra sv. Gregorija, škofa v Auxerreu, in 24. decembra sv. Gregorija, mučenca v Spoletu (TAGLIAVINI I,75).

LETO SVETNIKOV omenja še sv. Gregorija Nazianškega Starejšega, ki ga Cerkev časti 1. januarja (I,69), in sv. Gregorija Janeza Barbariga, po rodu iz Istre, dušnega pastirja v Benetkah, ki ga je za svetnika proglasil Janez XXIII. leta 1960: Cerkev ga praznuje 17. junija (II,608); že omenjenega sv. Gregorija X. časti Cerkev 9. januarja, sv. Gregorija II. pa 13. februarja (I,136 in 455).

Pri slovenskem imenoslovju bomo morali upoštevati pisane interference s sosednih področij (hrvaščina, madžarščina, furlanščina, italijanščina). Vsekakor je ljudska slovenska oblika tega imena *Gregor*, ki ji že v poznem srednjem veku najdemo ob strani pisane pisne variante, med katerimi skrivajo lahko nehote nekatere tudi tuje interference: v obliki *Gregor* se ime pojavlja izredno pogostoma na vsem slovenskem Zahodu (KOS II...), 1508 *Gregor uaszco: et Cotia/n/ gnega brat istaipana*, *Luca rainicha gregor istaipana*, *Gregor istomic et Catarina gne gospodigna istaipana* (ČERNJEJSKI RKP. c.11v.: Gregor Vasko (?) et Kocjan njegova brat iz Tipane, Luka rajnika Gregor(ja) iz Tipane, Gregor iz .....(?) et Katarina njegova gospodinja iz Tipane), čemur odgovarja današnji priimek *Gregor* (ZSSP Štajerska, LJ). V virih iz poznega srednjega veka se ime pojavlja tudi v latinski oz. v polatinjeni obliki, tako v Trstu kakor drugje: 1373 *Gregorius*, kmet v Planini (KOS I,79), 1395 *Marini filii Gregorii de la Berda* (CAP CERE II,c.24v.; Brda je bilo ime vasi, oddaljeni približno 1 km od Boljunca proti Zahodu, ki jo je ob koncu srednjega veka epidemija izpraznila in je posledje izginila). V istih virih najdemo ob slovenski oz. ob polatinjeni obliki z osnovnim vokalom *e* tudi druge oblike; z osnovnim vokalom *i* 1373 *Grigorius*, ime treh kmetov v Ponikvah, Logarščah in Lazcu (KOS I,70,71,83), 1395 *fillie Grigoris de la Berda* (CAP CERE II,c.24v.: očitno je istoveten s prej omenjenim Gregorijem), 1459 *Grigor* (KOS II,303), 1502 *rainicha grigura blasuta jscorse* (ČERNJEJSKI RKP,c.10r., rajnika Grigura Blažuta iz Viškorše); ker ni danes v slovenskem prostoru nobene priimkovne oblike z osnovnim *i* (edini *Grigorjev* ZSSP LJ je menda vzhodnega izvira), lahko imamo omenjene imenske oblike z osnovnim *i* za pisno varianto in ni nujno, da jih razlagamo kot narečne posebnosti: pri naglasu *Gregór postane artikulacija osnovnega *e* medla in sovпада z narečnim redukcijskim vokalom ejevske barve, ki ga srednjeveški viri pogostoma zapisujejo z *i*. Redukcija se lahko stopnjuje do take mere, da pisec redukcijski vokal presliši in ga ne zapisuje, kar bližina sonantnega *r* omogoči zelo zgodaj: 1373 *Grgorius*, kmet v Jagerščah (KOS I,51), 1502 *grgura blasuta soscorusa* (ČERNJEJSKI RKP.,c.11r., Grgura Blažuta iz Viškorše). Ni nujno, da se za to razlago zatekamo k hrvaški imenski obliki *Grgūr* (ERHSJ I,614 p.g. *Gregorije*) in razlagamo imensko obliko iz črnjejskega rkp. kot kroatizem; mnogo verjetnejša je furlanska interferenca v oblikah z osnovnim vokalom *i*, prim. priimek *Grivorutto* ob *Gregorutto* v Fejplanu (furlanščina pozna imenske oblike *Grigôr*, *Griôr*, *Grivôr*, *Gôr*, PI-RONA 1530).

Na pisno varianto oz. na redukcijski vokal *i* v bližini sonornika naletimo tudi pri 1498 *Greger*, kmet v

Drskovčah (KOS II,244), podobna redukcija se verjetno skriva tudi v hipokoristiku 1648 *Gergo Sancoiuch* (F. MA-RENZI).

Izredno razvejena je družina priimkov iz našega hagio-nima. Začeli bomo z onimi, ki ohranjajo v celoti hagio-nim in ga razširjajo s formanti, pri čemer bomo seveda upošte-vali spremembe pri obeh vokalih, saj sta oba v soseščini sonornika *r*, ko se za razlago priimkovnih oblik ni treba za-tekati k tujim interferencam. Začeli bomo s patronimičnim formantom *-ič*: 1498 *Gregorutsch*, kmet v Bistrici (KOS II,237), *Gregorič* (ZSSP vsa Slovenija; TS), *Gregoric* (SPZM Goriška, Trbiž; TS, Milje, tu za fašizma → *Gregori*, prim. PIZZAGALLI 137,224), *Gregorich* (TS, Milje, → *Gregori*, prav tam 137,224, *Gregoris*, *Gregorini*, prav tam 224), *Gregorig* (ZSSP LJ; SPZM Goriška; TS, Milje, → *Gregori*, prim. PIZZAGALLI 137), *Gregoritsch* (ZSSP Kočevje; za fašizma na Tržaškem poitalijančen v *Gregori*, prim. PIZZAGALLI 137), *Grgorič* (ZSSP Kočevje).

Ob manjšalni/patronimični obliki s formantom *-ič* ome-njamo vedno drugo s formantom *-ec*: *Gregorec* (ZSSP KR, Štajerska, LJ, NM), *Gregorc* (ZSSP Štajerska, LJ, NM, Gorenjska, GO); iz slednje je z novim patronimičnim forman-tom *-ič* izpeljana oblika *Gregorčič* (ZSSP vsa Slovenija), *Gregorcic* (TS, tu → *Gregori*, PIZZAGALLI 137), *Gregor-cich* → *Gregori* (prav tam). Italijansko ali poitalijančeno priimkovno obliko *Gregori* najdemo tudi v ZSSP (Gorenjska, Šmarje). Nadalje spada sem sestavljena oblika *Gregorče-vič* (KOŠTIÁL 564).

Z večalnim formantom *-ač*: *Gregorač* (ZSSP Logatec, Radovljica, LJ, Idrija, Tolmin), *Gregorac* (ZSSP Idrija).

S formantom *-in*, ki lahko izpričuje tudi furlansko poreklo, a je zaradi velike razširjenosti predvsem slovenski: *Gregorin* (ZSSP Gorenjska, Štajerska, LJ, Sežana; SPZM Tržič; TS, Devin-Nabrežina, Dolina), iz njega s patronimičnim formantom *-ič* izpeljani *Gregorinič* (ZSSP Litija) in s sestavljenim *-čič* izpeljani *Gregorinčič* (ZSSP Štajerska, LJ).

S formantom *-ev*: *Gregorjev* (ZSSP MB, a prim. prej omenjeni *Grigorjev!*). Iz imena, razširjenega s pridevniškim formantom *-ov* *-jev*: *Gregorovič* (ZSSP MB; KOŠTIÁL 564 Primorska), *Gregorovich* na Tržaškem → *Gregori* (PIZZAGALLI 137), *Gregorovich* (TS, Devin-Nabrežina; tu → *Gregori*, prim. PIZZAGALLI 224); *Gregorevčič* (ZSSP Slo-venj Gradec, Brežice).

Iz razširjene osnove *Gregoret-* je oblika *Gregoretič* (ZSSP MB, Sežana), *Gregoretich* na Tržaškem → *Grego-retti* (PIZZAGALLI 137). Tu je lažje izhajati iz furlanskega hipokoristika kakor iz malo verjetnega slovenskega *Gregorè, zato so vse omenjene priimkovne oblike hibridne.

S formantom *-ka* beležimo enkratni primer *Gregorka* (ZSSP Krško, LJ).

Imenotvorni *-n* je prisoten, poleg formanta *-in*, še v for-mantih z različnim samoglasnikom in, zaradi redukcije, tudi brez vokala: *Gregorn* (ZSSP Štajerska), *Gregoren* (ZSSP Gornji Grad), *Gregoran* (ZSSP Dravograd).

Z redkejšim formantom *-(e)š* imamo majhno skupino priimkov, ob katerih menda lahko izključimo poreklo iz češke imenske oblike Řehoř: *Gregorš* (ZSSP Kamnik, LJ), *Gregoršanc* (ZSSP Krško), *Gregoršanec* (ZSSP LJ), *Grikoršnik* (KOŠTIÁL 564, Koroška).

Na skrajnem Vzhodu imamo skupinico priimkov iz os-novnega imena *Gregur*, ki bi jih lahko dodali že prej k priimkom z že evidentiranimi formanti: *Gregurič* (ZSSP MB), *Gregurec* (ZSSP Dolnja Lendava), *Gregurek* (ZSSP Dra-vograd), *Gregurka* (ZSSP LJ).

Pri dveh priimkih iz osnovnega imena *Grgur* lahko ra-čunamo na hrvaško poreklo in sicer pri *Grgurič* (ZSSP LJ,

Kočevje): *Grgurič* (ZSSP NM, MB, Ilirska Bistrica) in *Grgu-revič* (ZSSP LJ); *Grgurevič* (ZSSP MB), medtem ko je hrvaški izvir manj gotov pri obliki *Grgurina* (ZSSP Laško, Postojna); slednji primer zahteva dodatno raziskavo.

Iz osnovnega imena *Gregar* izhajata le dve priimkovni obliki na Vzhodu: *Gregar* (ZSSP Štajerska) in *Gregarec* (ZSSP Dolnja Lendava).

Po ena priimkovna oblika nosi še formant *-ek* in sestavljena *-ec + -jar*: *Gregorek* (ZSSP MB) in *Gregorčar* (ZSSP LJ).

Atipičen je videti zaradi izgube začetnega *G-* priimek *Regoršek* (ZSSP Štajerska, Gorenjska), razširjen po slo-venskem Severu. Italijanski je po obliki priimek *Gregorati* (ZSSP Brežice), ki je doživel le nebistveno prilikovanje slo-venskim pisnim navadam.

Za priimkovnimi oblikami, ki ohranjajo, čeprav z nekaj spremembami, celotno osebno ime, se moramo lotiti onih, ki izhajajo iz hipokoristikov. Največ jih izhaja iz apokopira-nega hipokoristika *Greg, ne da bi katera ta hipokoristik ohranila brez formantov in sprememb. Iz te hipokoristične osnove s formantom *-a* dobimo slovensko ljudsko imen-sko obliko *Grega* oziroma s spremenjenim in reduciranim vokalom še *Groga* in *Grga*. O slednji obliki prim. BREZ-NIK 261, KOŠTIÁL 564 izpričuje priimek *Groga* na Gorenj-skem.

S formantom *-ič*: *Grgič* (ZSSP Dolenjska, Štajerska, LJ, Primorska; TS, Dolina), *Grgic* (TS; tu za fašizma → *Gre-gori* in *Giorgini*, prim. PIZZAGALLI 137, 224), *Gergic* na Tržaškem → *Gregori* (PIZZAGALLI 218), *Gergich* → *Gher-si* in *Gerlini* (prav tam), *Ghergig* in *Gherghig* → *Guercini* (prav tam, 219). Na Tržaškem je ta priimek balkanskega izvira.

S formantom *-ec*: *Gregec* in *Grogec* (KOŠTIÁL 564, Gorenjska), *Gregacič* (ZSSP NM), *Gregočič* (ZSSP Sežana).

Pogostni so priimki s formanti z značilnim nemškimi ime-notvornim *l*: *Gregel* (ZSSP KR, Šmarje, Postojna), *Gregelj* (ZSSP Metlika, Brežice), *Gregl* (ZSSP Štajerska), *Grgel* in *Grgol* (ZSSP LJ), *Grigel* (ZSSP Krško) in očitno nemško priimkovno obliko *Grogl* (ZSSP Dravograd), *Grögl* (ZSSP Štajerska, LJ).

Iz osnove, razširjene s pridevniškim formantom *-ov*, ima-mo še: *Grgovič* (ZSSP Krško, NM), *Gregovich* (TS).

Edinstvene oblike z drugimi formanti so: *Grgas* (ZSSP Postojna), *Grgin* (ZSSP LJ), *Grgujevič* (ZSSP LJ), *Grgetič* (ZSSP Krško).

Apokopirana hipokoristična osnova **gr(e)g-* doživlja pri številnih izvedenih priimkovnih oblikah palatalizacijo zad-njega *g* pred sprednjima samoglasnikoma *e* in *i*. To se do-gaja pri samem formantu *-è*: *Grže* (ZSSP Kočevje, BREZ-NIK 261 Loški potok); pri formantu *-ej*: *Grzej* (ZSSP LJ, GO), morda tudi *Grazej* (ZSSP Dravograd); pri formantu *-el(j)*: *Gržel* (ZSSP Postojna, Ilirska Bistrica), *Grželj* (ZSSP Logatec, Štajerska, LJ, Kočevje, Primorska), *Grzel* in *Grzelj* (ZSSP Postojna), na Tržaškem za fašizma *Gherzel* → *Gher-si* (PIZZAGALLI 220); pri sestavljenem *-et + -ič*: *Gržetič* (ZSSP Dravograd), *Grzetič* (ZSSP Črnomelj, LJ, Postojna, Sežana), na Tržaškem za fašizma *Ghersetich* → *Gher-seti* in *Ghersettich* → *Grisetti* (PIZZAGALLI 220); pri *-in* in *-ina*: *Grzin* (ZSSP Črnomelj), *Gržina* (ZSSP Črnomelj, LJ, Postojna), *Grzina* (ZSSP Štajerska), na Tržaškem za fašizma *Gerzina* → *Ghersina* (PIZZAGALLI 219); pri sestavlje-nem *-in + -ič*: *Gržinič* (ZSSP LJ, MB), *Ghersinich* na Trža-škem za fašizma → *Ghersini* in *Gerini* (PIZZAGALLI 220); pri sestavljenem formantu *-inčič* (*-in + -(ejc + -ič)*): *Gržinčič* (BREZNIK 261), *Grzinčič* (ZSSP Kamnik, Tolmin). Edina in edinstvena priimkovna oblika te vrste, ki si jo težko raz-lagamo, je *Grzintič* (ZSSP LJ), ki je videti atipična.

Druga vrsta priimkovnih oblik izhaja iz aferetične hipokoristične osnove **gor-*, razširjene s formantom *-š*. Vse te oblike so sestavljene z nadaljnjim formantom, redkejše celo z več formanti. S formantom *-a*: *Gorša* (ZSSP GO), *Gorsa* (TS); z *-ê*: *Gorše* (ZSSP Kamnik, Štajerska, Logatec, Dolenjska, LJ, Postojna); z *-ak* oz. *-ek*: *Goršak* (ZSSP Štajerska), *Goršek* (ZSSP Kamnik, Štajerska, LJ); s patronimičnim *-ič*: *Goršič* (ZSSP Štajerska, LJ, NM, Kočevje, Postojna); z *-in*: *Goršin* (ZSSP NM); s sestavljenim *-ičar*: *Goršičar* (ZSSP Krško).

Madžarska imenska oblika *Gergely* je vplivala na skrajnem slovenskem Vzhodu na pisno obliko nekaterih slovenskih priimkovnih oblik, ki bi jih zato lahko pridružili že obravnavanim: *Gergar*, *Gergari* (ZSSP MS), *Gerger* (ZSSP NM, MB), *Gergič* (ZSSP Štajerska, LJ), *Gergor*, *Gergorec* (ZSSP MS), *Gergorič* (ZSSP Kamnik, MS, MB). Madžarski hipokoristik *Geci* je izpričan le v Dolnji Lendavi z nespremenjeno obliko (ZSSP).

Pri redkih drugih priimkovnih oblikah na Tržaškem je prejšnje priimke na hrvaško poreklo in jih tu opuščamo.

Med hišnimi imeni beležimo *Grgúrjeteve* v Ricmanjih pri Trstu.

V krajevnem imenoslovju ponavljajo hagianim s svetniškim pridevkom ime naselja *Sv. Gregor* pri Sodražici (ATLAS 167/A3) in dveh zaselkov pri Moravčah in Štanjelu (ATLAS 109/B3,160/B2), brez pridevka pa ime šestih zaselkov, raztresenih po vsem slovenskem prostoru (ATLAS 15/A3,37/A2,54/B2,92/B3,144/A2,150/B1). Ime naselja *Grgelj* srečamo na Kočevskem (203/B3), pri Stari vasi na Bizeljskem je še naselje *Gregovce* (ATLAS 156/B1), ki je morda istoveten z edninskim imenom *Gregovec* (ESSJ I,174). Vsa siceršnja imena zaselkov, raztresenih po vsem slovenskem prostoru, so istovetna z že znanimi priimkovnimi oblikami: *Goršek* v Savinjskih Alpah (ATLAS 61/B3), *Gregáč* pri Dobrni (91/A1), *Gregelj* na Pohorju (38/B2), *Gregorač* pri Slovenskih Konjicah (92/B3), dvakratni *Gregorc* nad Mozirjem in pri Idriji (62/B3,123/A1), slednji je morda istoveten z imenom *Grgorci* (KOŠTIÁL 564, Primorska), dvakratni *Gregorič* na Pohorju in pri Železni Kaplji (39/A2, 60/A1), *Gregoriči* pri koprskem Sv. Antonu (Pridvoru) (194/B3), *Gregoričovi* v Prekmurju (8/B3), *Gregorin* pri Žalcu (90/B3), *Gregorini* v Prekmurju (8/B3), *Gregorn* na Pohorju (38/B3), *Gregorišče* (KOŠTIÁL 564 Primorska, ATLAS 0), *Gregurk* pri Litiji (ATLAS 129/A2) ter v Prekmurju še tri imena z madžarsko pisno interferenco: *Gergarjev Breg*, *Gergarjevi*, *Gergorov Breg* (7/B3,9/A2,7/A2).

Omenjamo še zaradi očitne slovenske oblike ime naselja na desnem, to je hrvaškem bregu Kolpe: *Goršeti* (ATLAS 219/B1).

Z rezervo dodamo še vodno ime *Grgasov jarek*, lastno levemu pritoku Drave.

Gulielmus

Germanško ime *Willihelm*, *Willahelm* je sestavljeno z *willia* »volja« in *helm* »zaščita, čelada« in je bržkone nastalo po združitvi dveh imenotvornih prvin, ki sta že zgubili svoj pomen. Cerkev časti 10. januarja sv. Viljelma, nadškofa v Bourgesu, 10. februarja sv. Guglielma, puščavnika v Mallavalle pri Sieni v XII. stoletju, 6. junija sv. Williama, nadškofa v Yorku, 25. junija sv. Viljelma pričevalca in 29. julija sv. Viljelma, škofa v Saint-Brieucu (TAGLIAVINI I,41).

Ime srečamo na slovenskem Zahodu v poznem srednjem veku: okoli 1370 *Wilhalm* iz Prvačine, 1398 *Wilhalm von Lausenpach*, 1494 *Wilhalm*, kmet v Doberdobo (KOS

II,116,213), sicer v slovenskem prostoru že od 10. stoletja (KEBER 387).

Nekaj priimkovnih oblik ohranja nemško imensko obliko in jo komaj prilagaja slovenskemu pravopisu: *Vilhelm* (ZSSP Konjice), *Vilhem* (ZSSP MB); nekatere druge izhajajo iz apokopirane hipokoristične osnove *Vil-*: s formantom *-ko* *Vilko* (ZSSP Radovljica), s formantom *-man* *Vilman* (ZSSP Gorenjska, GO), a že pri teh je možno križanje s hipokoristiki drugih imenskih oblik nemškega ali slovenskega izvira; še večja je možnost križanja pri nekaterih drugih, maloštevilnih in redkih priimkovnih oblikah: *Vil* (ZSSP Brežice), *Vilec* (ZSSP MB), *Vilek* (ZSSP Tolmin), z rezervo še *Vilcek* (TS) in *Vilmer* (ZSSP KR).

V krajevnem imenoslovju nisem našel sledu o tem imenu.

Hadrianus

Izraziti rimski *cognomen* je sprva etnično ime in označuje poreklo iz *Hadrie*: v antični Italiji sta to ime nosili dve mesti ob Jadranu in sicer današnja *Adria* v provinci Rovigo in današnji *Atri* v provinci Teramo. Pri cesarju Hadrianu (*Publius Aelius Hadrianus*) je to ime še *cognomen*, pri kristijanah je postalo priljubljeno samostojno ime. Nosili so ga številni mučenci in papeži. Cerkev praznuje 5. marca sv. Hadrijana mučenca pod Dioklecijanom v palestinski Cezareji in časti še 1. marca sv. Hadrijana, mučenca v Marseilleu, 4. marca in 8. septembra sv. Hadrijana, mučenca v Nikomediji, 8. julija papeža sv. Hadrijana III. ter 26. avgusta sv. Hadrijana, sina Proba Cesarja, mučenca v Nikomediji (TAGLIAVINI I,67). 9. januarja časti Cerkev še sv. Hadrijana opata (LETO SVETNIKOV I,134).

Ime je odsotno v slovenskem osebni imenoslovju in se pojavlja v krajevnem imenoslovju v Prekmurju pri naselju *Adrijanci*, ljudsko *Odranci*, in hidronimu *Adrijanski potok* (ATLAS 8/B2; SVI 0).

Helena

Grško ime *Eléne* je težko razlagati, morda je v zvezi z grškim imenom za sonce (*hélios*) in pomeni »plamenico«; nosila ga je Menelaova žena, lepotica, zaradi katere je nastala trojanska vojska, in je postalo na Vzhodu priljubljeno žensko ime; s prihodom številnih ljudi z Vzhoda v Rim se je ime začelo širiti v Rimu in po Italiji v latinski obliki *Hélena*, *Hélène* in ga je nosilo nekaj svetnic, med katerimi je najbolj znana mati Konstantina Velikega, ki jo rimska Cerkev časti 18. avgusta, grška Cerkev pa 18. maja. Cerkev časti še 23. aprila sv. Heleno vdovo in avguštinsko tercialko v Vidnu, 22. maja sv. Heleno devico v Auxerru, 13. avgusta sv. Heleno mučenko v Burgosu, 23. septembra blaženo Heleno Dall'Olio, vdovo v Bologni. 11. julija se Cerkev, posebno cerkve z vzhodnim obredom, spominjajo Olge, žene ruskega kneza Igorja, ki se je v Konstantinoplju dala krstiti z imenom *Helena* (TAGLIAVINI I,278, II,225).

Poleg učene imenske oblike so se pri nas uveljavile številne ljudske in hipokoristične oblike: *Jelena*, *Jela*, *Jelica*, *Jelka*, *Ela*, *Lena*, *Lenka*.

Ime se v virih pojavlja v slovenskem prostoru že od 11. stoletja naprej (KEBER 195), v Trstu so ga v srednjem veku nosile tudi Slovenke: 1374 gen. *Elene de Pribin* (CAP CERE I,c.81r., težko čitljivo), 1395 *Helene filie Silvestri de Malingoy* (CAP CERE II, c.23v.) idr., še bolj zgodaj ga brem enkrat v apokopirani hipokoristični obliki s formantom

Iz delovanja DSI

Nekaj kronike iz delovanja Društva slovenskih izobražencev v Trstu v zadnjih dveh mesecih: v ponedeljek, 17. aprila, je bil gost v društvu astrofizik Janez Zorec iz Pariza; naslednji ponedeljek je tržaški škof Bellomi podal obračun škofijskega misijona na Tržaškem; 8. maja je bilo zanimivo srečanje z učitelji zasebne slovenske šole v Špetru v Benečiji; v ponedeljek, 15. maja, so slovesno podelili nagrado iz Sklada Dušana Černeta slovenski Klasični gimnaziji v Trstu ob njeni 40-letnici; 22. maja sta v društvu predstavila dejavnost Slovenske kmečke zveze dr. Zagožen in inž. Podobnik; 29. maja je predstavila dejavnost Centra za življenje prof. Marisa Madieri Magris.

Poleg naštetih rednih sestankov ob ponedeljkih sta v maju priredila DSI in združenje Most še predavanje in srečanje s pisateljem Levom Detelo ob njegovi 50-letnici. To srečanje je bilo v petek, 26. maja, v Peterlinovi dvorani.

V tem pregledu lahko omenimo še razstavo mladega slikarja Paola Pascutta. Odprli so jo v Peterlinovi dvorani v petek, 5. maja.

NABREŽINSKI KAMNOLOMI

Ob 2000-letnici izkoriščanja kraškega kamna so Aleš Breclj, Zvonko Legiša in Ivan Vogrič, ki so že bistveno sodelovali pri odmevni razstavi v Nabrežini, sestavili knjigo Nabrežinski kamnolomi, ki jo je zdaj izdalo Založništvo tržaškega tiska. Dobrih 150 strani je odlično dokumentiranih in ilustriranih.

Prof. Diomira Fabjan-Bajc je spregovorila ob podelitvi nagrade iz Černetovega sklada.

ŠE PISMA MRTVEMU BRATU

V Meddobju 1989, št. 1-2, je objavljenih pet poglavij iz rokopisa knjige Franca Sodje Pisma mrtvemu bratu, ki so ob knjižni objavi izpadla zaradi večje vsebinske zaokroženosti besedila. Sodjeva knjiga, ki je lani prejela nagrado Vstajenje, je menda povsem pošla.

V omenjeni številki revije Slovenske kulturne akcije iz Buenos Airesa so še pomembna razmišljanja Andreja Rota, Vinka Brumna, Rudolfa Čuješa, Jožeta Velikonje, Jožeta Ranta, Vinka Beličiča, Leva Detele in drugih, leposlovni prispevki in likovna priloga Bare Remec.

Fotografski natečaj

Uredniški odbor MLADIKE razpisuje natečaj za fotografije (po možnosti črno bele) za naslovno stran revije. Namen natečaja je odkrivati nove talente. Tematika ni obvezna, vendar naj ustreza značaju revije (narava, okolje, letni časi, etnografija, naši spomeniki, naši prazniki).

Nagradni sklad predvideva:
100.000 lir nagrade za prvo mesto,
50.000 lir nagrade za drugo mesto
in več odkupnih nagrad po 30.000 lir.

Oblika izdelka naj odgovarja prostoru, ki je odmerjen sliki na naslovni strani MLADIKE.

Izdelke (**največ tri za vsakega udeleženca**) naj prijavitelji pošljejo na naslov: MLADIKA, »Fotografski natečaj 1989«, ul. Donizetti, 3 - 34133 TRST-TRILESTE, do 31. decembra 1989.

Izdelke bo ocenila komisija, ki jo sestavljajo Marjan Jevnikar, Marjan Slokar, Edi Žerjal in Sergij Pahor.

Ob odprtju slikarske razstave Paola Pascutta v Peterlinovi dvorani.

VESELA POMLAD V MILANU

Na binkošti je openski zbor Vesela pomlad z Opčin pel pri mednarodni maši za priseljence, ki jo je v milanski stolnici daroval nadškof kardinal Martini. Popoldne pa je zbor, ki ga vodi Franc Pohajač, pel pri mesečni maši milanskih Slovencev.

UMRLA GIZELA BENEVOL

V Trstu je 2. maja umrla Gizela Benevol, ki je že pod fašizmom in pa po vojni aktivno delala v Marijini družbi v ul. Risorta, zlasti na prosvetnem področju kot tesna sodelavka režiserke pok. Stane Kopitar.

UMRLA SESTRA FIDES

26. maja je v Trstu umrla sestra Fides Sperne. Rodila se je v Rojanu leta 1910. Delala je v Tomaju, Grottaferrati, Egiptu in raznih krajih v zamejstvu.

GIMNAZIJA V CELOVCU

Slovenska gimnazija v Celovcu je imela 4. junija akademijo. Še posebej je bilo poudarjeno dejstvo, da jo letos zapušča že 1000. maturant.

SLOVENŠČINA

KOT URADNI JEZIK

To je naslov študije sociologa dr. Franca Merkača iz Celovca. Sestavil je seznam občin, služb in uradov, ki morajo po že zdaj veljavni avstrijski zakonodaji poslovati dvojezično. Teh možnosti se ljudje tako pri nas kot na Koroškem premalo poslužujejo.

Slovenski kulturni klub

Z zaključkom šolskega leta zapira vrata svoje redne dejavnosti tudi Slovenski kulturni klub. Mladinska srečanja ob sobotah zvečer so se končala, s tem pa ni rečeno, da so mladi že odšli na počitnice. V začetku junija so se nekateri morali pošteno potiti, da so se izognili katastrofam in da so nadoknili zamujeno. Za nekatere pa se je že nevarno približal čas mature. Vsekakor so od aprila do junija pripravili še naslednje večere: v soboto, 22. aprila, filmski večer; v soboto, 29. aprila, sre-

čanje na temo »Pokaži, kaj znaš!«; v soboto, 13. maja, je prof. Marija Cenda Klinc predavala na temo Trst v Pahorjevih delih. Njeni predstavitvi je sledil pogovor z avtorjem, gledališki krožek pa je bral iz Pahorjevih del; v soboto, 20. maja, je bil spet na sporedu filmski večer; zadnjo soboto v mesecu pa so se člani udeležili otvoritve prenovljene dvorane Marijinega doma v Rojanu. Zadnje »uradno« srečanje je bilo v soboto, 3. junija, na sporedu pa je bila družabnost.

Pisatelj Boris Pahor in prof. Marija Cenda Klinc v SKK.

LITERARNI NATEČAJ »MLADIKE«

1. Revija Mladika razpisuje XVIII. nagradni literarni natečaj za izvirno še neobjavljeno črtico, novelo ali ciklus pesmi.
2. Rokopise je treba poslati v dveh čitljivo pretipkanih izvodih na naslov MLADIKA, ul. Donizetti 3, 34133 TRST, do 31. decembra 1989. Rokopisi morajo biti opremljeni samo z geslom ali šifro. Točni podatki o avtorju in naslov naj bodo v spremnem pismu, opremljenem z istim geslom ali šifro.
3. Ocenjevalno komisijo sestavljajo: univ. profesor in kritik Martin Jevnikar, pisatelj Alojz Rebula, pesnik Albert Miklavec, prof. Ester Sferco in odgovorni urednik revije Marij Maver. Mnenje komisije je dokončno.
4. Na razpolago so sledeče nagrade:
za črtico ali novelo:
prva nagrada 150.000 lir
druga nagrada 100.000 lir
tretja nagrada 80.000 lir
za pesem ali ciklus pesmi:
prva nagrada 100.000 lir
druga nagrada 50.000 lir
tretja nagrada 30.000 lir
5. Izid natečaja, ki je odprt vsem, ne glede na bivališče, bo razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku — Prešernovem dnevu — na javni prireditvi in po časopisju. Vsi teksti ostanejo v lasti Mladike. Nagrajena dela bodo objavljena v letniku 1990. Objavljena bodo lahko tudi nenagrajena dela, za katera bo komisija mnenja, da so primerna za objavo.

Na akademiji ob odprtju obnovljene dvorane Marijinega doma v Rojanu je nastopil tudi otroški zbor, ki se je s posebnim darilom spomnil neutrudnega g. Stanka Zorca.

ROJAN

Zaradi novih varnostnih določil je bila dvorana Marijinega doma v Rojanu povsem prenovljena, namenu pa so jo predali 27. maja med lepo akademijo.

LIPA SPRAVE

Na prehodu iz starih Žal na nove so 11. maja vsadili lipo sprave. Na tistem mestu ljubljanskega pokopališča je bila lanskega 1. novembra izredno občutena spominska svečanost za »vse žrtve stalinizma in človeških zmot«. 27. junija bo tam žalna slovesnost za vrtnje in pobite protikomuniste maja in junija 1945.

P. ROBERT MAZOVEC 70-LETNIK

Dne 19. aprila je praznoval 70-letnico frančiškanski pater Robert Mazovec, ki je od leta 1980 župnik slovenske fare sv. Cirila v New Yorku.

PARIŠKI SLOVENC

Društvo Slovencev v Parizu je na zadnjem občnem zboru izvolilo za predsednika dr. Janeza Zorca, po izvoru argentinskega Slovenca, ki znanstveno dela kot astronom v Parizu. Ob 70-letnici ljubljanske univerze je bil povabljen v Ljubljano, kjer se je med drugim zavzel za upoštevanje Slovencev po svetu brez diskriminacij. V Parizu je nadomestil dolgoletnega predsednika prof. Cirila Valanta.

V Slovenskem domu v Parizu, kjer ima društvo sedež, prireja slovenska katoliška misija med drugim tečaje slovensčine in verouka. Letos je birmoval beograjski nadškof dr. Perko.

SLIKAR BUKOVEC

Slovenski slikar iz Argentine Ivan Bukovec je 22. aprila odprl razstavo olj in akvarelov pri Slovenski kulturni akciji.

Slovenska prosveta in Zveza slovenske katoliške prosvete

razpisujeta

XV. tekmovanje zamejskih amaterskih odrov

MLADI ODER

Tekmovanja se lahko udeležijo amaterski odri, ki delujejo v naši deželi.

Tekmovanje traja do konca leta 1989. Izid bo javno razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku februarja prihodnjega leta.

Skupine, ki se nameravajo udeležiti tekmovanja, morajo javiti svojo udeležbo enemu od obeh prirediteljev.

Za vsa podrobnejša pojasnila in prijave se je treba javiti na naslov SLOVENSKA PROSVETA, Trst, ulica Donizetti 3, tel. 768-189 ali pa ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE, Gorica, viale XX Settembre 85.

SKAVTI

Tržaški skavti so imeli jurjevanje 23. aprila pri Trebčah, goriški pa 1. maja v Števerjanu. Letos so bile tudi prve poveljne skavtske obljube v Sloveniji, kjer se snuje skavtska skupina.

10. PASTIRČKOV DAN

V Mačkoljah je bil 7. maja 10. Pastirčkov dan. Nastopilo je pet mladinskih in otroških zborov. Med njimi je bila skupina iz Stranj pri Kamniku, iz Štandreža pa je prišla baletna skupina. Govorila je Alenka Deklič. Revija Pastirček je uspešno izpeljala še en letnik, in to ob velikem sodelovanju mladih bralcev.

PETRIČIČEVA KNJIGA

V Špetru so 20. aprila predstavili v italijanščini pisano knjigo o partizanskih in prvih povojnih letih v Benečiji *Per un pugno di terra slava*. Napisal jo je prof. Pavel Petričič, izdalo pa Založništvo tržaškega tiska.

BALANTIČ IN HRIBOVŠEK

France Pibernik je pri Cankarjevi založbi izdal zelo dokumentirano »portretno skico« pesnika Franceta Balantiča, 250 strani debelo knjigo *Temni zaliv Franceta Balantiča*.

Isti avtor je v št. 83/84 Nove revije objavil pesmi in raziskave o pesniku Ivanu Hribovšku (1923-45), ki je ravno tako padel na protikomunistični strani, a je do danes priznan skorajda le v emigraciji.

USPEHI SLOVENSkih DIJAKOV

Dijaki slovenskih srednjih šol na Tržaškem se radi uveljavljajo na italijanskih in mednarodnih tekmovanjih upodabljaljajočih umetnosti: tudi v preteklem šolskem letu so dosegli lepa priznanja. Pri XVIII. mednarodnem tekmovanju upodabljaljajočih umetnosti v Tambre d'Alpago je Max Maver s šole sv. Cirila in Metoda dosegel častno diplomu s plaketo, David Korošec s šole Fran Erjavec je prejel bronasto plaketo, Aleksandra Ažman z iste šole častno diplomu. Italijansko društvo za pravice pešca v Neaplju pa je pri državnem tekmovanju na témo »Cesta je prostor za življenje« podelila prvo nagrado Alessandri Mignacca s šole Sv. Cirila in Metoda.

Vsi nagrajeni dijaki so učenci prof. Jasne Merku, ki se je pred kratkim udeležila z umetniškimi keramičnimi izdelki razstave ob 90. letnici SKD Lipa v Bavoskem domu.

Nekdanji predsednik SKA Ladislav Lenček in sedanji predsednik mladi prof. Andrej Rot (desno) sta se srečala v Peterlinovi dvorani na srečanju DSI.

EKUMENIZEM V BASLU

Majskega zgodovinskega evropskega ekumenskega srečanja v Baslu so se v katoliški delegaciji udeležili tudi Slovenci: ljubljanski nadškof Alojzij Šuštar (tudi član predsedstva), prof. France Bučar (član komisije za sklepno listino), prof. Marica Šinko, dr. Rudi Koncilija in dr. Drago Klemenčič. Med 120 reditelji je bilo pet slovenskih študentov.

GORIŠKI SLOVENC

V Gorici je bil 11. in 12. maja posvet o vlogi in prisotnosti Slovencev v razvoju Goriške. Nastopilo je 15 govornikov. Prireditelj je bila Konzulta za slovenska vprašanja pri občini Gorica.

MOJE CELICE

Od 18. letošnje številke verski tednik Družina v Ljubljani objavlja spomine duhovnika Jožka Kraglja na povojno aretacijo iz ideoloških razlogov, obsodbo na smrt leta 1948 in sedeminpolletno prestajanje zaporne kazni. Podlistek ima naslov *Moje celice*.

DRUŠTVO ČLEN 7

Kot poroča Naš tednik iz Celovca, je prišlo 30. decembra lani do ustanovitve društva Člen 7 za Slovence na avstrijskem Štajerskem. Člen 7 državne pogodbe govori tudi o njihovih manjšinskih pravicah, ki pa jih oblasti sploh ne upoštevajo. V petih vaseh v radgonskem trikotu govori slovensko še kakih tisoč ljudi. Zадnjega slovenskega župnika so imeli leta 1920. Predsednica novega društva je študentka germanistike v Gradcu Andreja Zemljič.

KNJIGA O BRATUŽU

V Gorici je pokrajinsko odborništvo za šolstvo, ki ga vodi predstavnik SSK Mirko Špacapan, izdalo zbornik v italijanščini in slovenščini o narodnem mučeniku Lojzetu Bratužu ob 50-letnici smrti.

40 LET KLASIČNE

Ob 40-letnici ustanovitve klasičnih vzporednic pri slovenski realni gimnaziji v Trstu (zdaj znanstveni licej Franca Prešeren) je bila v Kulturnem domu uspela prireditev, izšla pa je tudi spominska publikacija *Liber memorialis*.

TEVŽEJ

Na 16. mednarodnem festivalu amaterskega filma na Jesenicah so konec aprila podelili Grand Prix za igrani film delu koroškega režiserja Marjana Stickerja *Tevžej*.

ZBOR MARIBORSKE ŠKOFIJE

Po pastoralnem občnem zboru ljubljanske nadškofije je imela mariborska škofija 22. aprila svoj zbor v škofijski avli v Mariboru. Posvečen je bil krščanski družini. Zborovalcev je bilo okoli 250.

ŠOLA V CELOVCU

Mohorjeva v Celovcu bo začela geseni z zasebno konfesionalno dvojezično osnovno šolo v svojih prostorih sredi Celovca. Zahtevo, da bi pristojni krogi dovolili tako obliko samopomoči, potem ko javne dvojezične osnovne šole v Celovcu nikakor ne mislijo dati, so postavili že leta 1980.

POLEMIKE NA KOROŠKEM

Narodni svet koroških Slovencev je 16. maja objavil ostro izjavo proti pisarnju glasila Zveze slovenskih organizacij Slovenski vestnik, ker že dve leti ostro polemično in krivično napada NSKS in poslanca K. Smolleja.

PISATELJI NA BLEDU

Od 16. do 20. maja je bilo na Bledu 27. mednarodno srečanje pisateljev na pobudo slovenskega PEN-centra in Društva slovenskih pisateljev. Razpravljali so o begunstvu in izgnanstvu ter literaturi in politiki. Na temo *Domovina in eksil* je imel uvodno predavanje 35-letni predsednik Slovenske kulturne akcije v Buenos Airesu prof. Andrej Rot. Njegov obisk v Ljubljani, na Koroškem in v Trstu je imel velik odmev, saj se je udeležil številnih srečanj in javnih razprav.

ZLATOROG

V Vidmu je bila 10. junija na pobudo Sveta slovenskih organizacij krstna izvedba nove simfonične pesnitve na Dunaju živečega primorskega duhovnika in skladatelja Avgusta Ipavca *Zlatorog*. Delo za zbor, orkester, balet in soliste je poustvarilo 400 izvajalcev iz Slovenije, Furlanije-Julijske krajine in Avstrije. Koreograf in režiser je bil Iko Otrin iz Maribora, dirigent pa avtor. Prisotne je pozdravila predsednica SSO Marija Ferletič. Naslednjega dne je bila ponovitev v Cankarjevem domu v Ljubljani, sledila naj bi ponovitev na Dunaju.

PROF. SIRC V SLOVENIJI

Konec maja je obiskal Jugoslavijo prof. Ljubo Sirc, ki je med vodilnimi predstavniki politične emigracije in je bil obsojen na znanem Nagodetovem procesu v Ljubljani. V Beogradu je predaval o gospodarstvu Jugoslavije ob koncu tisočletja na kongresu Jugoslovanskega združenja sociologov, nato je obiskal Slovenijo, kjer je bil še pred kratkim med najbolj očrjenimi emigranti.

NASTOPI BERNARDE FINK

Altistka Bernarda Fink Inzko je imela zadnje mesece uspešne nastope na Nizozemskem, v Švici in na Japonskem. Za veliko noč je v Ženevi pela v Bachovem Pasijonu po Mateju, njen brat Marko pa je odpel Kristusovo vlogo.

Slovenski solist iz Argentine Janez Vasle pa je aprila pel v Zahodni Nemčiji.

MAJNIŠKA DEKLARACIJA

Okoli 15.000 ljudi se je 8. maja udeležilo protestnega shoda v Ljubljani zaradi prisilne odvedbe Janeza Janšša na prestajanje zaporne kazni, ki mu jo je naložilo vojaško sodišče na zloglasnem ljubljanskem procesu. Shod sam je bil prepovedan, zato so ga prireditelji formalno prijavili kot sejo oz. občni zbor raznih zvez.

Pesnik Tone Pavček je na zborovanju prebral Majniško deklaracijo 1989, ki vsebuje narodne in politične cilje slovenskih alternativnih sil. Partija jo je 15. maja zavrnila, italijanska-istrska Skupina 88 pa se je od besedila distancirala.

Slovenska kmečka zveza pa je ob svoji obletnici priredila velik kmečki tabor v Vipolzah v Brdih.

Slovenska demokratična zveza je priredila občna zbora svojih podružnic v Kopru in Novi Gorici.

ŠČEKOVA 100-LETNICA

Preteklega 1. januarja je minilo sto let od rojstva primorskega duhovnika, javnega in političnega delavca Virgila Ščeka. S slovesnostjo se je obletnice spomnila 9. junija župnijska skupnost iz Nabražine, kjer je tudi šola poimenovana po Ščeku. Slavnostni govornik je bil duhovnik prof. Tone Požar.

FUENS V VERSAILLESU

V Versaillesu je bil aprila jubilejni kongres manjšinske zveze Federalistične unije evropskih narodnostnih skupnosti ob 40-letnici ustanovitve. Organizacija je v zadnjem času dosegla status opazovalca pri Evropskem svetu. Na kongresu je Slovence iz Italije zastopal deželni svetovalec Slovenske skupnosti Bojan Brezigar. Narodni svet koroških Slovencev pa se je med kongresom uradno pobratil z Bretonci.

ŽUPNIK ZUANELLA PRIJAVLJEN

Neznanci so prijavili župnika s Trčmuna Boža Zuanello, orožniki in sodstvo pa so začeli s preiskavo o ovadbi zaradi nedovoljene procesije sv. Marka. Župnik naj bi kršil čl. 25 fašističnega zakona 733 iz leta 1931, ki zahteva dovoljenje za procesije, a ga po vojni niso več upoštevali. V Benečiji se je razširilo prepričanje, da gre za ustrahovanje tistih, ki si prizadevajo za ohranitev korenin in značaja domačega ljudstva.

Zbor Slovenski šopek je tudi letos nastopil na Prazniku češenj v Mačkovljah pod vodstvom požrtvovalne Ljube Smotlak.

ZEDINJENA SLOVENIJA

Krovna organizacija povojne slovenske emigracije v Argentini Zedinjena Slovenija je imela 12. marca 42. redni občni zbor. Dosedanjega predsednika Lojzeta Rezlja je zamenjal arh. Jože Vombergar. V letu 1988 je imela zveza v sobotnih zasebnih slovenskih šolah 409 šolarjev in, ločeno, 22 špansko govorečih šolarjev ter 78 učnih moči. V srednješolskih tečajih je bilo skupno 152 dijakov in 32 profesorjev.

SINHROTRON

Uradni postopek za izgradnjo sinhrotrona pri Bazovici gre naprej, ne glede na proteste Slovencev in naravovarstvenikov, ki zahtevajo, naj bi se uporabila prvotno zamišljena lokacija na že odtujenem in naravno opustošenem predelu znotraj Področja za znanstvene raziskave pri Padričah.

V Trstu je bila 3. maja manifestacija pred deželnim svetom proti lokaciji svetlobnega pospeševalnika.

SLOVENSKA SKUPNOST

Po pokrajinskih kongresih v Gorici in Trstu je Slovenska skupnost dobila nova tajnika. V Gorici je to zdravnik Mirko Špacapan (doslej Marjan Terpin), v Trstu pa časnikar Miro Oppelt (doslej Zorko Harej).

7. maja pa je bil v Boljuncu 6. strankin deželni kongres. Za deželnega tajnika je bil potrjen Ivo Jevnikar, za predsednika Marjan Terpin, za podpredsednika Rafko Dolhar, za podtajnika pa je bil izvoljen Andrej Bratuž.

Kongres je bil v znamenju zadnjega osnutka ministra Maccanica za zaščitni zakon in bližajočih se evropskih volitev. Zanje se je SSK povezala s sedmimi strankami manjšin in avtonomistov. Prvič vsebuje volilni znak veliko črko E, simbol Evrope, v njej pa znake vseh osmih skupin. »Lipova vejica« se je tako prvič znašla na glasovnicah čisto po vsej Italiji. V vseh okrožjih so tudi slovenski kandidati.

Na manifestaciji proti lokaciji sinhrotrona pri Bazovici so aktivno sodelovali tudi mladinci SSK s svojim transparentom.

IZ SLOVENSKE PUBLICISTIKE

ODBOR ZA VARSTVO ČLOVEKOVIH PRAVIC

V zadnjem času je odbor z vrsto drugih, zlasti alternativnih gibanj in zvez vložil 7 točk protestov in zahtev. Povečini se tičejo procesa proti četverici. Navajamo 5. in 7. točko.

Odbor za varstvo človekovih pravic, Društvo slovenskih pisateljev, MK ZSMS Ljubljana, RK ZSMS, Slovenska demokratična zveza, Socialdemokratska zveza Slovenije, Slovenska kmečka zveza, Slovensko krščansko socialno gibanje, UK ZSMS Ljubljana, Zveza slovenske kmečke mladine in drugi protestirajo in zahtevajo:

5. Zahtevamo, da slovenske politične organizacije in organi oblasti storijo vse za popolno zakonsko in sistemsko omejitev poseganja vojske v civilno življenje ljudi, za javni nadzor nad delom tajnih policijskih in vojaških varnostnih služb in za neodvisnost sodstva. Uveljavitev teh zahtev je možna le s spremembo ustav SRS in SFRJ in s spremembo kazenske zakonodaje.

7. Najostreje protestiramo proti prepovedi ljubljanskega in drugih zborovanj in proti utemeljevanju prepovedi s političnimi stališči.

(7 D, Maribor, 11. maj 1989)

SRBSKA NAPREDNA INTELIGENCA ZA VEČSTRANKARSKI SISTEM

Prizadevanja skupine beograjskih izobražencev za neodvisen časopis Naša javnost, ki bi zastopal stališča, podobna slovenskim v alternativnih gibanjih.

Ponedeljek, 15. maja

V Beogradu poskuša skupina državljanov ustanoviti neodvisen časopis Nova javnost. Njegova osnovna usmeritev naj bi bila prizadevanje za uvedbo večstranskega sistema in parlamentarne demokracije. Za razliko od novosadskega Demokratičnega kroga pa ustanovitelji Nove javnosti zahtevajo demokracijo za vse, tudi za Albance. Medtem ko večina slovenskih politikov iz vrst SZDL in ZK vidi temeljne vzroke kosovskih problemov v gospodarski ne-

razvitosti, pa se predsednik iniciativnega odbora dr. Gavrilović teh problemov loteva povsem drugače: »Sloboda svih gradjana Kosova, da se udružuju i razmišljaju, a ne silovanja i tenkovi kao odgovor na ta silovanja.«

Stvari naposled le prihajajo na svoje mesto: politični zaveznik slovenske politične alternative v boju za demokratično družbeno ureditev postaja torej srbska liberalna inteligenca, ne pa slovenska vladajoča politika.

B. Nežmah

Mladina, 26. maj '89 (str. 7)

MAJNIŠKA DEKLARACIJA 1989

Nesporazumi, provokacije in tudi odkrite sovražnosti, ki jih danes doživljajo Slovenci v Jugoslaviji, nas prepričujejo o prelomnosti sedanjega zgodovinskega trenutka in nas obvezujejo, da v jasni obliki izrečemo svojo voljo, iz katere sledijo dejanja v prihodnosti.

Podpisniki te listine izjavljamo in sporočamo:

1. **da hočemo** živeti v suvereni državi slovenskega naroda;

2. **kot suverena država** bomo samostojno odločali o povezavah z južnoslovanskimi in drugimi narodi v okviru prenovljene Evrope;

3. **glede na zgodovinska prizadevanja slovenskega naroda za politično samostojnost je slovenska država lahko utemeljena na:**

— spoštovanju človekovih pravic in svoboščin,

— demokraciji, ki vključuje politični pluralizem,

— družbeni ureditvi, ki bo zagotavljala duhovno in gmotno blaginjo v skladu z naravnimi danostmi in v skladu s človeškimi zmožnostmi državljanov Slovenije.

Društvo slovenskih pisateljev,
Slovenska demokratična zveza,
Slovenska kmečka zveza,
Slovensko krščansko socialno gibanje,
Socialdemokratska zveza Slovenije,
8. maja 1989.

PO KATERI POTI — IZ SOCIALIZMA

Mlada slovenska inteligenca že zna gledati odprto in evropsko na nove trende v današnjem socializmu — komunizmu v prenovitvenih krčih in na premike na domači politični sceni.

I.

Kako iz socializma?

Dokler so bili drugi socialistični režimi še pravoverni, je bila naša herezija lepa, zanimiva in zabavna (še najmanj za jugoslovanske državljane). **Zdaj, ko je pravo vero v komunizem vzel vrag, ostajamo s priseganjem na »izvirnost« smešni.** Na zahodu Združene države Evrope, na skrajnem evropskem vzhodu spreminjajoča se Sovjetska zveza. Vmes pa dve skupini držav: srednjeevropska, ki zapušča socializem in se odpira v smeri združene Evrope (v jedru sta trenutno Madžarska in Poljska), in jugovzhodnoevropska, ki se zapira vase (s tridima jedroma v Romuniji in Albaniji). In spet smo vmes: neuvrščeni.

Le upamo lahko, da je Markovića obljuba »novega socializma« retorična figura, evfemizem za »konec socializma«. Svet, še najbolj pa mi, smo že naveličani »različnih socializmov«. Zanima nas le še: po kateri poti iz socializma.

Dejan Verčič

Mladina, 14.IV.1989

II.

S tem ko so nove zveze in Društvo pisateljev dali v javnost osnutek »**majniške deklaracije**«, so na dan prinesli razpoko ne le med »uradno« in »alternativno« politiko, ampak tudi znotraj same »alternative«.

Iz okvira »majniške deklaracije« izpade tisti del »opozicije«, ki ga danes predstavljajo ZSMS, Mladina, Debatni klub 89 itd. in ki vleče poreklo iz »nove levice«, »novih družbenih gibanj« ter subkulture.

V »deklaraciji« sta kot izhodiščni, temeljni zahtevi postavljeni **slovenska nacionalna samobitnost in državna**

suverenost; vse drugo — vključno z demokracijo, človekovimi pravicami itd. — je postavljeno v funkcijo afirmacije nacionalne suverenosti in samobitnosti.

Nastopa čas, da »opozicija« dozori in prehiteli oblast na njenem lastnem polju: da začenja ponujati boljše konkretne zakonske predloge, programe ukrepov itd. **Nastopa čas ustanavljanja »ministrstev v senci«.**

Ko bo »oblast« (vladajoča politbirokratska mreža) soočena s takšno konkretno alternativo, bo morala končno pokazati karte. Govorjenje najvišjih predstavnikov SZDL o »pluralizmu« že nakazuje, kako misli SZDL manipulirati: poudarja se »pluralizem idej in projektov«, nato pa naj bi SZDL na podlagi razprave o teh projektih sprejela najboljše in določila kandidatne liste. Skratka, alternativa kot servis za dobavo novih idej, SZDL pa bo s svojimi kadrovskimi mrežami poskrbela, da bo izvajanje teh idej (tj. dejanska moč) prepuščeno »preverjenim« ljudem. Če tu ne bo prišlo do preloma, potem velja resno razmisliti o tem, da bi alternativa v celoti razglasila bojkot naslednjih volitev; tu je treba sedanjo politbirokracijo potisniti ob zid, zlomiti legalnost sedanje oblasti.

Ob vseh razcepah alternative smo lahko prepričani, da ji glede tega ne bo težko najti skupnega jezika.

Slavoj Žižek

Mladina, 19.V.1989 (str. 24)

III.

Slovenska pomlad je še v puberteti

Strašljivo nizka stopnja naše trenutne politične identitete in neosveščeniosti je v tem, da so danes videti »stvari«, kot so **politična in ekonomska suverenost**, razvijanje in ustvarjanje **legitimnih institucij** kot predstavnic demokratičnega reda, integracija v Evropi in nemara tudi zgolj želja po etični in miselni suverenosti, KOT PREPOVEDANE, nemara celo obscene in iracionalne.

Slovenska pomlad je na stopnji pubertete; do zrelosti ji manjka še bistven korak — ta, da ne le nakazuje in izraža ter deklarira svoja stališča, temveč da za njimi tudi samozavestno in odločno stoji.

Fenomen, ki mi bode v oči, je ta, da se skoraj vsako politično stališče in vsa-

ka politika, ki deklarirani politiki nasprotuje, uveljavlja kot zgolj negacija drugih političnih stališč, mnenj in njih subjektov, in da je ta značilnost — ki jo lahko imenujemo princip negacije — prevladujoča; to je — v odločilnem smislu — negativno predvsem v tem, da se na ta način (način principa negacije kot poglavitnega principa) izgublja tisto, kar je sama osnova političnega (kakor tudi vsakega nasploh) delovanja, to je, izgublja se princip identitete.

Če kaj potrebujemo v politiki danes, je to predvsem pogum; in sicer pogum, da prepoznamo in pripoznamo tiste naše potrebe in intence, ki so v sedanjem času odločilnega pomena. Da izpostavimo naše avtentične intence in jih jasno artikuliramo v zahteve. Da se ne sramujemo naših pravic — še najmanj tiste osnovne, ki tvori suverenost neke politične skupnosti, t.j. pravice do samoodločbe in s tem tudi samoodločanja.

Ali še drugače: kje so jasni politični programi, za katerimi stoji slovenska družba? Kdo se boji lastne identitete: Jugoslovani ali Slovenci? Ali pa se mogoče le Slovenci boje Slovencev... in jih zato pošiljajo na Kosovo in v Beograd.

Rok Zavrtnik

Mladina, 8.V.1989 (str. 12/13)

IV.

Po Titovi poti?

»Po Titovi poti!« vpijejo danes naši vladarji in drvijo z nami vred v dokončno pogubo. Titova pot? Goli otok, Kočevski Rog, tisočprocentna inflacija, kupljena priznanja, nevrščeni s svojimi vojniki, Srbi, ki vpijejo »Druže Tito, mi ti se kunemo« z refrenom »Dajte nam orožje«, ter policija, ki s strojnica mi opravi z nezadovoljno rajo?

Če je to tista pot, je zadnji čas, da na prvem križišču zavijemo desno.

Izidemo 8. maja, na dan, ko dobimo Slovenci novega političnega arestanta. Dosledno »po Titovi poti!«

Tribuna, (glasilo Univ. komit.

ZSMS Lj.) 8.V.1989 (str. 1)

AFORIZMI ŽARKA PETANA

Če misliš, tvegaš mišljenjski delikt! Nepismeni so nas odpisali!

Tovarišica Partija, ali mi dovolite, da vam pomagam pri sestopanju z oblasti?

Kako naj spelje voz, v katerega sta vpreženi demokracija in birokracija?

Ali se da peljati z alternativnim avtomobilom?

Ali ste tudi vi za kombinacijo pluralizma in futurizma?

Sestopili bodo z moje glave na glavo mojega vnuka!

Preden je vstopil v partijo, se je prekrizal!

Marš na svobodne volitve!

Dnevnik, Lj., 13.V.1989

(sobotna priloga)

PREPOVEDI TISKANE BESEDE V SLOVENIJI 1945-1989

Prepovedi 1963-1988 (pravnomočne)

TRIBUNA	8-krat
MLADINA	2
KATEDRA	2
DRUŽINA	1
POGOVORI, glasilo	1
BRUC, glasilo	1
KNJIGA	1
DRAMA	1

LETAKI	4
ZEMLJEVIDJ	3
VOŠČILNICA	2
PROSPEKT	2
BROŠURA, verska	1
VABILO	1

SKUPAJ 30

Število zaplemb (1950-1988)

Časopisi:	
Die Welt	60
Frankfurter Allgemeine	58
Corriere della Sera	38
Il Piccolo	32
Kleine Zeitung	33
Süddeutsche Zeitung	30
International Herald Tribune	28
Kurier	24
Katoliški glas	15
Le Figaro	14

Število zaplemb:

Revije	
Der Spiegel	57
Quick	23
Panorama	16
Epoca	13
Newsweek	13
Paris Match	12
L'Express	12
L'Europeo	12

M. Horvat, M. Roglič,
Mladina št. 17, maj 1989

Boris Pahor: Ta ocean strašno odprt

Letos aprila je izšla pri Slovenski Matici v Ljubljani nova leposlovna knjiga tržaškega pisatelja Borisa Pahorja. Naslov je vzet iz Kosovelove pesmi Tragedija na oceanu, in sicer prvi verz **Ta ocean, strašno odprt**. Vsebina so: Dnevniški zapiski od julija 1974 do februarja 1976, zapis iz leta 1980, dodane pa so še razne priloge. V uvodu pojasnjuje avtor, da je v teh zapiskih v glavnem govor o nastanku tržaške brošure, ki je izšla v počastitev Kocbekove sedemdesetletnice 1975. leta, in o odmevih, ki jih je sprožila. Leta 1980 pa se je Pahor zadnjič srečal s Kocbekom, ko je bil v Münchnu na zdravniškem pregledu.

Pahor je že davno pred Kocbekovo 70-letnico spoznal, da Kocbek ni povedal vsega, kar je med vojno in po njej doživel v vodstvu Osvobodilne fronte. Zlasti pa so ga pretresle razmere po Dolomitski izjavi, ko je partija prevzela vso oblast, in pokol domobrancev, o katerem je zvedel iz argentinske knjige. Zato je poslal Kocbeku vprašanja, v katerih naj pojasni svoje poglede »o dolomitski odpravi koalicije in pa o usodi vrnjenih domobrantskih čet«. Kocbek je dolgo odlašal in premišljeval, ker se je zavedal odgovornosti in hrupa, ki ga bo povzročil pri partijskih oblastnikih. Končno je 24. januarja 1975 napisal odgovore, oziroma je sestavil listino tako, »da si je postavil vprašanja in odgovore nanje po svojem samostojnem načrtu«. Pahorja so odgovori navdušili: »Gre za edinstveno slovensko listino.« Predlagal je nekaj sprememb izrazov, kar je Kocbek sprejel, sam pa je poslal dostavke in popravke, ki mu jih je svetoval Viktor Blažič, kateremu je tekst pokazal. Tako se je začela brošura o Kocbeku tiskati in že pred izidom je o njej spregovoril tržaški radio.

Brošura je že pred izidom razburila matično ozračje. K prof. Alojzu Rebuli, ki je bil s Pahorjem soizdajatelj brošure in soavtor, sta prišla škof Grmič in Rafko Vodeb in mu slikala posledice, če izidejo Kocbekovi odgovori. Prepričala sta le Rebulovo ženo, da je odšla h Kocbeku in ga skušala pregovoriti, naj umakne svoj prispevek*, ta pa je odločno odklonil: »Ne, rajši umrem!« Na Kocbekovo željo sta se sestala v Postojni in tu mu je povedal, da ga je povabil k sebi Fajfar in mu kar naprej poudarjal, »da si Edi niti predstavljati ne more, kako silovito se ga bodo lotili«. Pred seboj je imel fotokopije Kocbekovega teksta in Pahor ni mogel ugotoviti, kdo jih je skrivaj naredil v tiskarni. Da bi Pahor Kocbeka malo zavaroval, sta se zmenila, da mu bo Kocbek pisal o Fajfarju in da bi rad tekst še enkrat prebral in morebiti popravil. Pahor mu bo odgovoril, in ker oblast pregleduje Kocbekovo korespondenco, bo morda kaj pomagalo. Vendar to ni koristilo.

Knjižica **Edvard Kocbek, pričevalec našega časa** je izšla 18. marca 1975, že naslednji dan pa so Pahorja ustavili z ženo na repentaborskem bloku, ga temeljito preiskali, prav tako avto in tudi ženo, ko je prišla miličnica, nato so jo odpeljali na miličniško postajo v Sežani. Tu so ga štiri ure zasliševali, mu odvzeli prepustnico, na potni list pa pritisnili žig, da ne sme eno leto v Jugoslavijo. Povedali

so mu tudi, da je knjižica že prepovedana. Pahor jih je opozoril, naj Kocbekovega primera ne internacionalizirajo, ker »bi bilo celi zadevi v korist«.

Pahor in Rebula sta takoj občutila posledice: Pahorju Državna založba Slovenije ni izdala *Zatemnitve*, zato jo je ob koncu leta izdal v samozaložbi v Trstu, prav tako niso prevedli njegovega romana *Onkraj pekla* so ljudje pri Matici srpski v Novem Sadu. Rebulove novele *Snegovi Ede* na so dali pri Lipi v Kopru za dve leti v skladišče. Tiste tržaške kulturne delavce, ki so izdajo knjižice podprli in bili v njej navedeni, so na meji ustavljali in zasliševali ali jih obiskovali, zato so nekateri javno odstopili, češ da niso vedeli za vsebino. Novo razočaranje za Pahorja in Rebulu, da je Pahor zapisal: »Slovenski človek je na Tržaškem in Goriškem manj vezan v razmerju do italijanske oblasti kakor do slovenske. Italijanski forumi namreč prav dobro vedo, kako je ta ali oni opredeljen, vendar mu zavoljo njegovega stališča — pisanja, organiziranja itd. — ne delajo nikakršnih preglavic; matica pa ga — zunaj svojih mej — tako ali drugače nadzoruje na podlagi tega ukrepa.«

Komaj je knjižica izšla, so se začeli napadi v ljubljanskih dnevnikih in revijah, v Trstu, oglasili so se tudi povojni izseljenci v Argentini, polemika se je razširila v Nemčijo (nobelovec Böll) in Francijo, kjer je imel Kocbek veliko prijateljev. Nič ni koristilo, da so Kocbekov pogovor s Pahorjem ponatisnili *Naši razgledi* v Ljubljani. Glavni protijunaki so bili Jože Javoršek že pred Kocbekovo 70-letnico in naprej, predsednik SAZU Josip Vidmar, bivši krščanski socialist Fajfar in še nekateri, izmed politikov Mitja Ribičič.

Vse dogajanje okrog knjižice Edvard Kocbek, pričevalec našega časa je Pahor vzel iz dnevniških zapiskov, ki si jih je skoraj dnevno zapisoval. V njih pripoveduje stvarno in natančno, čustveno in miselno, opisuje težave pri nastajanju knjižice, napade analizira in zavrača s svojimi spoznanji in resnico, do katere je prišel. V knjigi se vrstijo Pahorjevi politični nazori o pluralizmu, svobodi, slovenskem položaju v Jugoslaviji, asimilaciji v zamejstvu, o zadnji vojni, posebno pa o Kocbekovi vlogi in pomenu v vojni. Govori prepričano, prizadeto, saj je za ta svoja spoznanja doživel napade in zavračanje rokopisov svojih romanov.

Vendar pa knjiga ni sama polemika: Pahor je v opisanem času živel svoje normalno življenje. Pisal je roman *Zatemnitev*, počasi in s težavo, ker ni mogel najti pravega vzdušja za to snov, pisal v *Dutovljah* pri Marički, ki mu je ob smrti zapustila sobo za pisanje, v Planici in doma. Organiziral je seminar o narodnih manjšinah v Italiji v decembru 1975, udeležil se je v Lyonu seje izvršnega odbora Mednarodnega združenja za obrambo ogroženih jezikov in kultur, nastopil s posebno izjavo septembra na Dragi, decembra se je na Holandskem udeležil gibanja nepriznanih narodov in etnij in predložil dve resoluciji o Slovencih italijanski in avstrijski vladi. Vse to delovanje je natančno opisal in mu dodal značilnosti krajev in ljudi, s katerimi se je srečeval. V knjigi je več Kocbekovih pisem in Pahorje

vih odgovorov, pisma in povzetki prijateljev iz vse Evrope, največ v zvezi z ogroženimi narodi in s Kocbekom.

Zapisi iz leta 1980 se nanašajo na zadnje srečanje med Kocbekom in Pahorjem v Münchnu. V celi knjigi je glavni junak Kocbek, ki ga je Pahor poznal nad 40 let in mu bil prijatelj. Ne gre za slavospev, ampak za priznanje človeku, ki ga je občudoval in ga štel za svojega učitelja in voditelja pri prvih korakih v literarno ustvarjanje. Dne 8. avgusta 1974 je zapisal, da mu ni nikdar prišlo na misel, da bi kritično presojal njegove spise: »Zmeraj je prevladoval občutek, da moram poudariti to, kar Edvard Kocbek — in to ne glede na njegove osebne lastnosti in na položaj, ki mu je bil po vojski vsiljen — v slovenskem svetu pomeni.« Tako mu je uspelo, da je oživil in poustvaril zadnje in najtežje obdobje Kocbekovega življenja.

Knjigi je dodal Pahor enajst prilog, ki dopolnjujejo dnevniške zapise. Med njimi je tudi ponatis Kocbekovih odgovorov iz knjižice Edvard Kocbek — pričevalec našega časa.

Posebno vrednost ima sklepna razprava Boga Grafenauerja **Edvard Kocbek v tretji fazi svojega življenja**. V njej je poudaril pomen teh Pahorjevih dnevniških zapiskov in ugotovil, da se spolnjuje Kocbekova napoved, da bo postal vse pomembnejši po svoji smrti. Obširneje in z največjimi dognanji je pojasnil tudi Dolomitsko izjavo, ki je po sovjetskem vzoru pripeljala komunistično partijo na oblast. Tako ima Pahorjeva knjiga zgodovinsko in umetniško vrednost.

* Pojasnilo prof. Pahorju:

Omenjena Rebulova žena (ki ima tudi svoje lastno ime, s katerim nastopa že 30 let!) je ostrmela ob tej trditvi. Pahor se namreč ni pri njej nikoli zanimal za zadevo. Naj ji bo dovoljeno, da resnico pove na tem mestu:

1) ob pogovoru Grmič - Vodeb - Rebula nisem bila navzoča, vsaj ne, ko naj bi bila G. in V. govorila o posledicah objave;

2) h Kocbeku sem šla šele tik pred izidom publikacije, torej mnogo pozneje, in sicer na lastno pobudo, kot privatnik, to pa predvsem ob grenkem spominu na neko podobno situacijo — tik pred izidom tržaških Tokov — in ob še grenkejšem spominu na bridke posledice tiste situacije, česar bi se Pahor lahko s pridom spomnil, ko je iskal vzroke za moj korak!

Zora Tavčar

Janko Messner: Gorše storije

Koroški pisatelj Janko Messner je izdal leta 1988 pri založbi Drava v Celovcu kar tri leposlovne knjige: **Živela nemčija!** Dnevnik od leta 1938 do 1941. O knjigi smo že poročali, zanjo je dobil tržaško literarno nagrado Vstajenje. Druga knjiga so **Gorše storije**, tretja pa pesmi **Nikaragva moja ljubljena**.

Gorše storije že po naslovu kažejo na sorodnost z Messnerjevo prvo knjigo **Skurne storije** (1971), ki mu je prinesla vsesplošno priznanje. Razlika pa je v tem, da so v prvi knjigi daljše zaokrožene zgodbe iz težkega koroškega življenja, v novi knjigi pa je 44 črtic, zgodb in drugih sestav-

V slovenska obzorja in čez

Mogoče ne veste, da...

- da je 2., 3. in 4. marca potekal v francoskem mestu Aix-en-Provence simpozij o filozofu Mauriceu Blondelu, o katerem je dosti pisal slovenski mislec Janez Janžekovič...
- da so se ob zadnjih Prešernovih proslavah po Sloveniji šole obračale na duhovnike za sodelovanje...
- da je arhitekt Jože Plečnik napravil načrt za nagrobni spomenik (žrtvenik z jagenjčkom) za mladca-medicinca Jaroslava Kiklja, ki ga je ubila OF...
- da je 23. aprila t.l. nadškof Lojze Ambrožič birnal v cerkvi slovenske župnije Brezmadežne v Torontu kar 83 mladih kristjanov...
- da ima Italija po trditvah v italijanskem tisku najnižjo nataliteto na svetu.
- da je neko noč v maju zaradi pritiska iz Beograda bilo slovensko vodstvo tik pred odstopom...
- da polovica Angležev nikoli ne bere nobene knjige...
- da je kot 136. izdanje Slovenske kulturne akcije izšla v Buenos Airesu knjiga ŠE BOMO PE-LI bivšega ravnatelja Klasične gimnazije v Ljubljani in glasbenega navdušenca Marka Bajuka...
- da je italijanski duhovnik Giuseppe Giussani ustanovil nov laični red MEMORES DOMINI...
- da je 50% kmetijskih strokovnjakov v Sloveniji nenaklonjenih Kmečki zvezi, tej najbolj množični slovenski prostovoljni organizaciji z 20.000 člani...
- da ima katoliška Cerkev v Indiji 122 škofij, na Finskem pa samo 1 škofijo s 5 župnijami...
- da je te dni v Rimu latinist in poslanec Gerardo Bianco na okrogli mizi predstavil delo *Enciclopedia Virgiliana*, ki jo je izdala založba Treccani in kjer je zbranih 3300 vsestranskih gesel o velikem rimskem pesniku in o njegovem sprejemu pri vseh narodih vseh časih, ob sodelovanju 1300 strokovnjakov z vseh koncev sveta...
- da, dokler je bil pri življenju prof. Tomec, voditelj slovenske Katoliške akcije med revolucijo, je bil izključen iz te organizacije vsakdo, ki je šel v oborožen boj proti Osvobodilni fronti...

kov, ki so razdeljeni v tri cikle z naslovi: Podobe iz sanj, Na trdih tleh in Iz ljubezni do bližnjega.

V prvem ciklu gre res za nekake »podobe iz sanj«, za-beljene s humorjem, ironijo, sarkazmom, kritiko koroških razmer in grozotami vojne, ki jih je pisatelj doživel kot nemški vojak na Siciliji in po živčnem zlomu v bolnišnicah. Pri-poveduje o buteljnih, ki so si odrezali nosove, češ da niso koristni; o dvojezičnosti v carski Avstriji; o možu, ki je ho-tel rediti pse, a je končal v norišnici; v treh doživlja v sa-njah grozotne dogodke; v eni se stopi debel človek, ki je hotel shujšati; v dveh imata zavedna slovenska Korošca grozo pred jedmi, ki imajo pristavek »bomba«: lešnikova sladoledna bomba, seksbomba; zadnja je zajeta iz pisa-teljevega vojskovanja na Siciliji in se sklene s smrtjo de-kleta, ki ga je hotelo povezati s partizani.

Zgodbe so mnogovrstne, a napisane z veliko umetniško silo, zdaj humoristično in satirično, drugič resno in pri-zadeto, tretjič grozotno pretresljivo.

V drugem ciklu, ki je najdaljši, so slike in prizori iz pi-sateljevega življenja, iz življenja bratov in sester, očeta in matere, sorodnikov in znancev in seveda koroških razmer. Zapletlo se je že pri krstu, ko ga je župnik v Pliberku sa-movoljno krstil, »Živel bo v nemški Avstriji, zato naj mu bo ime Johann Evangelist pa mirna Bosna.« Ko je hodil v os-novno šolo, je nosil mleko v Pliberk, 7 km daleč, po dva litra v vsaki roki, v vseh letnih časih. Kot dečka sta z bra-tom kradla sosedove hruške, mati pa ju je prisilila, da sta jih nesla nazaj in prosila soseda oproščenja. Za sprejemni izpit v gimnazijo ga je pripravil župnik Muri in mu vcepil globoko narodno zavest; o Muriju veliko piše tudi v Dnev-niku, ker mu je zapustil neizbrisne spomine. V šolo je spravi-l tudi brata Franceljna, s katerim sta skupaj stanovala v Celovcu in Šenpolu, da je postal šolski ravnatelj, in sestro Re-ziko, da je postala prof. angleščine in nemščine v Lju-bljani. Z materjo, ki je bila po rodu kraševka, je bil dušev-no najtesneje povezan, z besedo, zgledom, molitvijo in de-lavnostjo je vzgojila v težkih časih šest otrok in vse posla-la v šole, izmed njih je enega izgubila pred Stalingradom. Najgloblja pa je črtica **Oče**, v kateri opisuje, kako je šele ob smrti spoznal očeta do dna. Vse življenje se je boril s podedovanimi dolgovi, garal od jutra do večera, malo go-ovoril, ni znal pobožati otrok in pokazati svoje ljubezni. Ko pa je Janko tedaj pregledal hišne dokumente, je spoznal vso revščino, ki je pritiskala na očeta:

»Nenadoma me neznana sila vzdigne s stola. Stopim k postelji, poklekнем predenj, ki zdaj leži spet zravn-an, oblečen v belo srajco in črne hlače, vzamem njegovo hlad-no žuljavo desnico v obe roki, jo poljubim, pritisnem nanjo lice in jo poljubljam, poljubljam, medtem ko jo močijo mo-je vroče solze.«

In še opis zadnjih dni vojne, ko so ga v kazenskem ba-taljonu poslali pri Königsbergu na bojišče; skušal je preiti k Rusom, pa ga je neki nemški vojak dvakrat obstrelil. Na pol mrtvega so pobrali ameriški vojaki in ga ozdravili v svo-jem lazaretu. Komaj pa se je vrnil domov, so ga zaprli An-gleži za osem mesecev v Celovcu, »ker da sem širil pre-povedane slovenske letake in tiskovine med ljudstvom«. Vmes je še nekaj spominov na sorodnike in koroške ljudi ter nekaj drobcev iz težkega življenja, ko šest let ni mogel dobiti profesorske službe, da je preživel družino z lekci-jami in ročnim delom.

Črtice v tem oddelku so prisrčne in tople, zajete iz res-ničnega življenja, podane realistično in neposredno, s prav-im umetniškim zamahom,

V zadnjem oddelku je sedem polemik, v katerih odgo-varja kritikom, govori o opravljanju in ljubezni do bližnje-ga, v sestavku o desetletnici časnika Kladio nastopa Pokržnikov Lukan v podjunskega narečju, govori o herme-tični literaturi, ki je ljudje ne razumejo in ne kupujejo, priob-čil je »nekaj neudobnih pripomb h knjižni izdaji Milka Hart-man: Gedichte aus Kärnten, ki sta jo v nemščino prevedla Peter Kersche in Janko Ferk, konča pa se s potekom po-lemike med Messnerjem in Ebsterjevo hčerjo, ki je v Klei-ne Zeitung napadla Messnerja, češ da je krivično opisal njenega očeta v dnevniku Živela nemčija.

Knjiga je vsebinsko mnogovrstna, iz vseh zgodb, pole-mik in satir pa diha Messnerjeva nepopustljiva ljubezen do koroških rojakov. Če je v spominskih črticah o domačih ne-žen in liričen, je v satirah in polemikah bojevit in neusmi-ljen, kakor so trde in nepravične tudi razmere na Koroškem. Umetniška vrednost knjige je uravnana po vsebini črtic, ene so izrazito umetniške in dose-gajo Skurne stori-je, druge so napisane v slogu kritik in polemik. Jezik je bo-gat in izbran, uporablja pa tudi domače izraze in nemščino, če ju zahteva vsebina. S knjigo je Messner potrdil svo-jo pisateljsko vrednost. Idejno zagovarja Messner svoje se-danje politično gledanje, ki se v bistvu zgošča »samo na idejo o ljubezni do bližnjega«.

OCENE

Paolo Pascutto - razstava v Peterlinovi dvorani v Trstu

V petek, 5. maja, je bilo v Peterlinovi dvorani v Ulici Donizetti 3 odprtje raz-stave, na kateri se je predstavil mladi slikar Paolo Pascutto, študent na tržaški leposlovni fakulteti in član umetniško-kulturne skupine Prints, ki je nastala med gojenci nabrežinskega grafičnega laboratorija Ateljer slikarja Maura Toneta.

Prvo samostojno razstavo v Miljah je pripravil Pascutto prav v sodelova-

nju s to skupino in že takrat je vzbudil pozornost zaradi nesporne nadarjenosti. O njem smo lahko prebrali članek in nekaj njegovih pogledov na likovno umetnost je bilo izraženih v intervjuju v lanski 5/6 številki Mladike. Pa tudi na odprtju razstave je bil Pascutto zgovoren, tako da se je predstavil v šaljivi obliki, a vseeno poudaril, da je na začetku svoje umetniške poti, da se mu zato močno poznajo vzorniki in da še ne ve,

kam bo krenil v bodoče. S temi sproščenimi stavki je takoj vzpostavil stik z obiskovalci razstave in jim že v kali uničil katerokoli kritiko na račun vsebine razstavljenih slik, če bi mu že kdo hotel očitati dvomljivo očetovstvo kakega dela.

Citati v umetnosti so danes del nje same, del sodobne likovne ikonografije. Pojavljajo se na platnih najslavnejših umetnikov kot poklon ali ironična

preinterpretacija, tu ne gre za posnemanje, ampak za osebno doživeto in na osebni način izpovedano občutje ali razmišljanje ob sicer že znanem in uporabljenem slikarskem dejanju.

Vzemimo kot primer Pascuttovega možička v črni obleki in s klobukom. Poznamo ga že iz velikega surrealističnega slikarja Magritta, ki mu je pravzaprav vdahnil življenje. Kaj pa tu, kaj dela v Pascuttovem svetu? Mladi slikar ga je postavil na barkovljansko nabrežje in ga naslikal v trenutku, ko čaka na avtobus na avtobusni postaji. Nastalo je tako nekaj novega in istočasno imamo tu tudi komentar k Magrittu: njegov možiček je prerasel v simbol, uporaben za naš čas, za naše razmere.

Paolo Pascutto je sam priznal, da ljubi Dalija in Magritta, veliko pa se je učil tudi pri sodobni reklamni govorici. Vse to se mu pozna, čeprav, kot smo že poudarili, ne gre za golo posnemanje, ampak za tisti sodobni pojav v umetnosti, ki bi mu poenostavljeno rekli citiranje. Sicer pa njegov surrealizem raste iz istih predpostavk kot ta zgodovinska avantgarda: elementi, ki jih srečujemo na platnu, niso fantastični ali nemogoči sami po sebi, nasprotno, še prav vsakdanji so, taki, da jih prepoznavamo brez težav. Slikar pa jih je iztrgal iz običajnega okolja in jih je postavil v neverjetne medsebojne zveze. Cestica, ki se na primer vije med griči, se končuje v električno stikalo, nad sabo pa ima televizijski ekran s človeškim obrazom, to je nekakšen bog, ki ga ljudje-zemljani molijo. Misel, kritična ost, uperjena proti telemaniji, je razvidna, toda sporočilo ni vedno tako nedvoumno. Pascutto sam pravi, da rad posluša razlage o slikah, ki jih je naslikal, ker vedno odkriva še kaj novega. Sporočanje pojmuje kot bistveno sestavino umetnosti, to sestavino pa mora prispevati tudi gledalec, tako da je končna misel sad spoznanja dveh oseb: slikarja in obiskovalca razstave.

Pascuttov svet je bogat in razgiban, odprt na vse strani, mlademu ustvarjalcu se pozna, da je razgledan, sproščen in poln življenjske moči, kritičen do stvarnosti, ki ga obdaja, a brez trpkosti in samopomilovanja. Pozna se mu tudi, da ne verjame v umetnost, ki bi bila sad trenutka, improvizacije, kajti sleherno njegovo delo kaže na večjo tehniko, resen pristop k slikanju in zahtevnost do samega sebe. K razstavi mu lahko samo čestitam.

Magda Jevnikar

SLOVARČEK

Časnikarstvo (novinarstvo)

SEDMA SILA (novinarstvo ali sploh sredstva obveščanja)
javna občila (tisk, radio, televizija)
argumenti (dokazi)
argumentirane vesti
uvodnik
glosa (ironičen, jezen zapis)
tiskarski škrat (napaka, spodrslijaj v časopisu)
komentar
članek
reportaža (zelo živo, že lit.)
fotoreportaža
anketa
intervju
okrogla miza (omizje) (različna mnenja)
sinopsis (osnutek za okr. mizo)
ocena — (knjige, predstave, recenzija — razstave)
kritika (bolj poglobljena)
naslovi
podnaslovi
krepek, masten tisk
fotovest (samo s sliko)
kronologija dogodka (zapovrsten popis dog.)
kronika (mestna, črna, kulturna kr. ipd.)
viri informacij
dopisniki (zunanji sodelavci)
dokumentacija (d. Dela; kjer črpa jo podatke in slike, kjer jih hrani jo za pozneje)
dokumentirane vesti (preverjene)
sprotne obveščanje
obveščanje
informacija o najnovejših dog.
informiranost časopisa
aktualnost č.
aktualnosti (novo na raznih področjih)
jutranjik
večernik (izhaja pop. ali zvečer)
večerna izdaja (dopolnjena jutranja)
periodični tisk (tednik, 14 dnev., mesečnik, almanah, zbornik) (ta izhaja občasno)
revije — lahke, pogrošne
revije — kulturne, kulturno-politične, literarne, družboslovno-lit., poljudnoznanstvene, znanstvene, mladinske, verske, teološke itd.
časopis je na tekočem (sveže novice, ažuren, ažurniran)
nastajanje časopisa: gradivo, zasnova, izbor gradiva, razporeditev g., (rubrike)

zrcalo č. strani (razporeditev gradiva, prikazana grafično)
krtačni odtis (prvi odtis, samo besedilo)
odtis (drugi, po opravljenih korekturah) (v straneh)
kolofon ali opresum (izkaznica čas., podatki o č. na 1. ali zadnji strani)
korekture (popravki, preden gre besedilo v tisk)
uredništvo, redakcija
reporter, fotoreporter, kronist
časnikar, glavni, tehnični ipd. urednik
rubrika (kulturna, znanstvena, svetovnopolična, dnevnopolit. itd.)
podlistek, feljton
ureditev časopisa
urejanje č.
vsebinski koncept čas. ali revije
zunanja (grafična) podoba časopisa, vizualna podoba č.)
ugankarski kotichek
modni kotichek
oglasil (podjetij, privatnikov, založb ipd.)
mali oglasi
reklame
čestitke
osmrtnice
objave (o prireditvah, shodih, predavanjih)
zadnja vest (že po zaključku redakcije)
jubilejna, praznična izdaja
posebna izdaja (ob kakem izrednem dogodku)
kolportaža (raznašanje) čas.
kolporter (raznašalec) časopisa
svoboda tiska
cenzura
samocenzura (pisec ne pove vsega zaradi strahu pred režimom)
verbalni delikt (če se č. pregreši z besedo: pojem v rabi v totalitarnih državah; kaznivo dejanje)
Samizdat (knjige, ki jih skrivaj izdajajo disidenti v SZ)
zablembo, zaplenitev revije (če drž. organom ni kaj všeč)
tiskovna tožba (posameznika proti uredniku časopisa ali posameznemu časnikarju)
samozaložba (knjigo izdaš, plačaš itd. sam)
novinarska etika
novinarska korektnost
novinarska strpnost, demokratičnost
novinarska odgovornost
novinarsko znanje, razgledanost, pogum

Priprava drugega dela bibliografije slovenskega tiska v Argentini, v katerem bo popisan periodični tisk, ki je izšel v Argentini po drugi svetovni vojni, je v zaključni fazi. Upamo, da bo publikacija izšla ob koncu letošnjega leta ali najkasneje v začetku prihodnjega. V zvezi s pripravo te bibliografije smo v zadnjih mesecih navezali nove in nadvse koristne stike z različnimi slovenskimi kulturnimi in političnimi predstavniki v različnih deželah, ki v svojih knjižnicah in arhivih imajo shranjenega ogromno gradiva, predvsem slovensko tiskano besedo, ki je in ki še izhaja v različnih državah na vseh koncih sveta. S temi stiki smo pridobili zelo veliko slovenskega tiska in smo tako v veliki meri izpopolnili naše vrzeli. V veliko pomoč nam je bil gospod Branko Pistivšek, ki živi v Nemčiji in je naši ustanovi poklonil zelo dragocene publikacije. Obljubil nam je, da bo tudi v bodoče rade volje pomagal naši knjižnici pri zbiranju slovenskega zdomskega tiska. Pripomniti moramo tudi, da je gospod Pistivšek v Münchenu izdal celo vrsto knjig in periodik in ki nam jih sedaj počasi dostavlja, tako da bomo v doglednem času imeli vse, kar je izšlo v tem nemškem mestu. Za vso pomoč se mu odbor knjižnice najtopleje zahvaljuje.

Nadalje smo navezali stike z gospodom Arnežem, ki dela in živi v Združenih državah Amerike. Tudi gospod Arnež je obljubil svojo pomoč pri zbiranju slovenskega tiska, saj v svoji bogati knjižnici poseduje ogromno dvojnikov, ki jih bo z velikim veseljem odstopil naši knjižnici.

Naj se s tega mesta najtopleje zahvalimo Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani, ki nam je velikodušno in brezplačno poslala fotokopije slovenske periodike iz Argentine, ki jih knjižnica Dušana Černeta nima. S tem gradivom smo zelo izpopolnili naše praznine, obenem pa so nam tako pomagali pri sestavi bibliografije same. Želimo, da bi Narodna in univerzitetna knjižnica tudi v bodoče bila tako naklonjena naši ustanovi, kot je bila dosedaj. Za malenkostno oddolžitev smo tudi mi poslali in darovali Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani nekaj knjižnih in periodičnih zdomskih izdaj kakor tudi fotokopije slovenskega zdomskega

tiska. Upamo, da se bodo ti medsebojni stiki še bolj okrepli v obojestransko korist.

Za pripravo naše bibliografije so zelo koristni in pomembni stiki s predstavniki društva Triglav iz Buenos Airesa. Tako smo stopili v stik z urednikom Biltena društva Triglav gospodom Mariom Turelom in urednikom društvenega glasila Naprej gospodom Robertom Mislejem. Oba urednika smo naprosili, da bi nam poslala kompletno izdajo glasil, katerih urednika sta.

Prav tako smo stopili v stik z dr. Irene Mislej v Ljubljani, ki je vrsto let živela in delala v Buenos Airesu. Gospa Mislej nam je dostavila razne naslove argentinskih Slovencev in nam svetovala, naj jim pišemo in naj jih prosimo za določene publikacije. To smo tudi storili in upamo, da nam bodo poslali zaželeno izdaje. Te stike bomo še okrepli in tako skušali čimbolj izpopolniti naše knjižne zaloge.

OBISK KNJIŽNICARJEV IZ LJUBLJANE

V petek, 26. maja, je našo knjižnico obiskala delegacija knjižničarjev Narodne in univerzitetne knjižnice iz Ljubljane. Ljubljanski gostje so si podrobno ogledali knjižni fond knjižnice Dušana Černeta ter se v prijateljskem pogovoru zanimali za vse probleme, ki zadevajo delovanje naše ustanove. Gostom je predstavnik knjižnice podrobno prikazal cilje, ki si jih je zastavila naša ustanova. Dogovorjeno je bilo, da se bodo stiki med obema ustanovama še bolj utrdili in da si bodo pomagali pri zbiranju slovenskega zdomskega tiska. Gostje so se tudi zanimali, kako poteka priprava drugega dela bibliografije slovenskega tiska v Argentini. Prisotnim je knjižničar podrobno poročal o delu pri sestavi bibliografije in zagotovil, da bo delo zaključeno v teku letošnjega leta.

NAGRADA IZ ČERNETOVEGA SKLADA

V ponedeljek, 15. maja, t. l., so v Društvu slovenskih izobražencev že štirinajstič podelili nagrado iz Černetovega sklada. Letos jo je prejela slovenska klasična gimnazija iz Trsta ob svoji štiridesetletnici. Na večeru, ki je potekal v nadvse prisrčnem vzdušju, je za-

pel tudi moški pevski zbor Fantje izpod Grmade pod vodstvom Iva Kralja.

DVE KNJIGI TRŽAŠKEGA PISATELJA BORISA PAHORJA

V začetku maja so v Tržaški knjigar- ni predstavili dve knjigi Borisa Pahorja: Ta ocean strašno odprt in roman Mesto v zalivu.

Prva knjiga obsega dnevniške zapise od julija 1974 do februarja 1976, zapis je iz leta 1980, in razne priloge. Gre za obdobje, ko je na slovenskem nastal pravi vihar ob znanem Kocbekovem intervjuju, ki je obravnaval pobjo domobrancev po koncu vojne. Knjigo, ki je izšla pri Slovenski matici v Ljubljani, je predstavil njen predsednik Primož Simoniti. Roman Mesto v zalivu pa je izdalo Založništvo tržaškega tiska. V imenu založbe ga je predstavil Marko Kravos. Na predstavitvi sta spregovorila še Bogo Grafenauer in pisatelj sam.

KNJIŽNE NOVOSTI

Iz Argentine smo prejeli nekaj novih izdaj knjižnih del. Argentinski Slovenci so tako ponovno dokazali svojo življenjsko silo pri ohranjanju slovenskega jezika.

1. Kot prvo bi omenili knjigo Marka Kremžarja: Stebri vzajemnosti. Knjigo, ki obsega 195 strani, je izdala Kreditna zadruga Sloga v Buenos Airesu. Uvod v izdajo je pripravil Zorko Simčič. V predgovoru knjige piše, da Kreditna zadruga Sloga poklanja to izdajo svojim članom in vsem Slovincem po svetu in v domovini.

2. Katoliški svet Slovencev v Argentini je izdal publikacijo »II. katoliški shod Slovencev v Argentini 1987«. Knjiga obsega 103 strani in je bogato ilustriрана. V zaključni misli piše, da je bila publikacija izdana z željo, »da na podlagi njene vsebine nadaljujemo med nami z razpravljanjem o problematiki, ki jo je katoliški shod z razpoložljivimi močmi skušal obrazložiti, in pomagamo do rešitve.«

3. Slovenski župnik dr. France Gnidovec, ki živi in deluje v Argentini, je izdal brošuro o življenju in delu pok. župnika Alfonza Jarca. Delo je napisala sestra pokojnega duhovnika Marija Jarc in nosi naslov »Slovenski ljudski duhovnik Alfonz Jarc iz Ajdovca«. Knjiga je ilustriрана in obsega 44 strani.

AGENCIJA ZA POMIRJENJE ŽIVCEV

Intervju z Edvardom Kardeljem (na onem svetu)

Čuk: Nebesa to niso, pri moji veri da ne. Preveč je zakajeno. Kje smo torej! V vicah? V peklu?

Kardelj: V samoupravljanju.

Čuk: V samoupravljanju? Tudi na oni svet si ga prinesel?

Kardelj: Revolucionarna doslednost!

Čuk: Si tukaj sam?

Kardelj: Še Tito je pa Krajgher.

Čuk: Kje pa je Tito, da ga ne vidim?

Kardelj: Tamle pod senčnikom vleče cigaro in gleda z videokaset, kaj se dogaja v Jugoslaviji.

Čuk: In kaj pravi?

Kardelj: Da, če bi bil pustil na čelu Centralnega komiteta Jovanko, bi Jugoslavija lahko imela svojo Thatcherjevo.

Čuk: Pa še dosti bolj za pogledat kot tisto Angležinjo, suho kot grablje! Kaj bo, ko njega, Tita, ne bo. Tako so pravili ljudje, se spominjaš, ko je on še veselo hodil okrog pod svojim slamnikom? Zdaj pa imaš! Namesto bratstva tanke, namesto enotnosti pluralizem! Da bi človek kar v škafoval. Ampak jaz imam neki predlog.

Kardelj: Kakšen?

Čuk: Tale: da ti in Tito pripravita kovčke in se vrnete tja dol. Pa še Krajgher zraven, seveda. Ampak kje je, da ga ne uzrem?

Kardelj: Ah, neke brzostrelke preklada in šteje, koliko dachaucev bi bil lahko dal še postreliti na tistem procesu, pa jih ni.

Čuk: Torej poslušaj: Tito naredi zmagoslaven pohod čez Jugoslavijo na svojem predsedniškem vlaku, ti uvedeš, ampak tokrat zares, interesni pluralizem, Krajgher reorganizira Udbo, pa je v Jugoslaviji v 24 urah red.

Kardelj: Pa če nam jih Srbi v Beogradu naložijo, Titu kot Hrvat, meni in Krajgherju kot Slovenca?

Čuk: Pošlješ prej opozorilo Miloševiću: »Slobodane, nič šal z mitingi! Sicer ti jo zakuhamo drugače kot 1974. Naredimo iz Kosova republiko!«

Kardelj: Saj ne prihajaš iz Beograda?

Čuk: Iz drugače drekastega konca: iz Trsta.

Kardelj: Se Slovenci držite tam linije, ki sem jo začrtal, ko je bilo konec one Deklevove Neodvisne socialistične zveze?

Čuk: Se pravi, vključevati se med napredne italijanske stranke? Težiti k stopitvi narodov? Če se držimo te tvoje linije? Tudi če smo povsod drugje figovci, smo vsaj tukaj značajni. Lahko ti je žal, da ne prideš pogledat. Pustimo to, kako se neki komunisti držijo Ochetta. Moral bi videti socialiste! Kakor otročički se držijo Craxija za hlače. Rečem ti: blaženo delo gledati v njegova očala, tudi če jim bo na glavo nekaj delal. Pa kultura! Če bi pred meseci stopil v Kulturni dom, bi lahko užival Cankarja pol slovenskega pol italijanskega. In ne veš, kako je to ljubljanske kritike očaralo. Pomeni, da linija prodira tudi v Ljubljano. Skratka: linija gre, ko da bi ustrelil!

Kardelj: Kaj pa dinar?

Čuk: No, po pravici povedano temu gre manj na streljanje. Včeraj na primer 11:1, danes pa že 8:1. Ti bi moral napisati k temu kaj načelnega. Kaj res marksističnega. Idejno neizpodbitnega. Kakor si ti znal.

Kardelj: Za to, da bodo potem prodajali v Ljubljani moja zbrana dela za kakih sramotnih 20 starih jurjev?

Čuk: »Duhovne vse postreljajte... Kulake in kulaške sinove postreljajte...« To ti je bila linija, ki si jo svoj čas ukazal na Dolenjskem. Tako bi moral tudi danes: streljati!

Kardelj: Je hudič, ko danes celo Kitajska sabotira socializem.

Čuk: Kako to misliš?

Kardelj: Kaj pa delajo, tisti Fin Či Fui tam na vrhu kitajske partije? Gledajo, namesto da bi streljali.*

Čuk: Se pravi, da odkar si ti šel, na svetu ni več revolucionarne doslednosti. Ampak kaj se sliši po Ljubljani: da tvoje sorodstvo noče vrniti Partiji vile, ki si jo imel na Brionih. In da namesto tvojega interesnega pluralizma uvajajo svoj interesni monizem.

Kardelj: Pri moji duši, da bi se kazalo vrniti. Ampak kdaj?

Čuk: Pri enem od prihodnjih mostov. V Jugoslaviji se kar vrstijo, loki prostih dni, recimo od četrta do torka. Takrat je vse okrog čez mejo po nakupih. Celo Milošević verjetno odšteva kakšne marke tam na Grškem. Takrat udarite vsi trije, odložite kovčke in zaukažete ples!

* Ne več! Čuk.

V zakonski posvetovalnici.
 »Rad bi našel ženo.«
 »Lahko vam jo poiščemo, samo račun bo visok: 800 tisoč lir.«
 »Kaj mislite, da bi jaz, ko bi imel 800 tisoč lir, sploh iskal ženo?«

—o—

»Kaj pomeni v francoščini rien?«
 »Nič.«
 »In potem praviš, da znaš francosko. Če je tu napisano, mora že nekaj pomeniti.«

—o—

»Jaz sem zelo skromen. Za zajtrk mi zadošča požirek žganja, keks in pes.«
 »Zakaj pa pes?«
 »Ja, kdo bo pa tisti keks pojedel?«

—o—

»Staram se.«
 »Po čem pa to sodiš?«
 »Prej so me ženske spraševale, zakaj se ne oženim, zdaj me pa sprašujejo, zakaj se nisem oženil.«

—o—

Učiteljica v šoli: »Naredimo nekaj stavkov z ananas. Jurček!«
 »Mama je kupila košaro južnega sadja: pomaranče, limone in ananas.«
 »Lepo. Tonček!«
 »Ata je mami kupil novo obleko, a na nas je pozabil.«

Od obrtniških izkušenj v trgovinsko dejavnost

Korsič

Anton Korsič

- Serijsko pohištvo
- Pohištvo po meri
- Preureditve

Prodajalna:

TRST, Ulica S. Cilino 38
 Telefon 040/54390

Dom in delavnica:

TRST, Ulica D. Chiesa, 91
 Telefon 040/571326

POSEBNI POPUSTI!

OBIŠČITE NAS!

MLADINSKA SEKCIJA SSK PRIPOROČA

NAVODILA ZA SPREMEMBO POITALIJANČENIH PRIIMKOV IN IMEN

PRIPRAVILA MLADINSKA SEKCIJA SLOVENSKE SKUPNOSTI

»Zakaj toliko piješ?«
 »Žena mi je ušla.«
 »Ti bom pomagal piti.«
 »Je tudi tebi ušla?«
 »Ne, prav zato bom pil s teboj.«

—o—

V vlaku.
 »Kako je dolg ta tunel. Ni ga konca.«
 »Že res, samo pomisliti moramo, da smo v zadnjem vagonu.«

—o—

»Kakšna je razlika med "zaman" in "zastonj"?«
 »Naj ti pojasnim s primerom: jaz sem študiral zastonj, ti pa zaman.«

IZLOŽBA OSLARIJ

»V Trstu imamo nekaj nastavkov revij, ki so zamrznjene.«

Marko Kravos po radiu Trst A
 4. junija 1989

»Ata, kako se lahko podmornica obdrži pod vodo?«

»Ne vem.«

Kako to, da lahko letalo leti po zraku?«

»Ne vem.«

»Kako deluje vesoljska ladja?«

»Ne vem.«

»Ali si slabe volje, ker te toliko sprašujem?«

»Ne. Ti kar sprašuj, saj ne boš sicer nič znal.«

LISTNICA UPRAVE

V tem letu smo objavili že 72 imen prijateljev naše revije, ki so ob poravnavi naročnine nakazali znatno višjo vsoto. Tokratni seznam dodaja prejšnjim 10 imen. To so naši

PODPORNIKI MLADIKE

Sandi De Luisa, Trst, 50.000 Lir
 Andrej Kosič, Gorica, 100.000 Lir
 Kristina Eržen, Gorica, 40.000 Lir
 Mirko Brezigar, Vicenza, 50.000 Lir
 Dalka Smotlak, Mačkolje, 40.000 Lir
 družina Gaggi, Trst, 50.000 Lir
 P. F., Trst, 100.000 Lir
 družina Marc, Sesljan, 50.000 Lir
 Albert Štrajn, Trst, 50.000 Lir
 M. B., Trst, 50.000 Lir

DAROVI ZA TISKOVNI SKLAD MLADIKE

Maksimilijan Jezernik, Rim, 100.000 Lir;
 Josip Kapun, Kristina Maganja, Francesco Antoni in Jožko Vetrh so darovali vsak po 6.000 Lir;
 Robert Pipan, 1.000 Lir.

DAROVI V SPOMIN

Ob 1. obletnici smrti Lojzke Lombar Peterlin darujeta hčerki Matejka in Lučka 50.000 Lir za Mladiko.

Ob 1. obletnici mamine smrti daruje sin Ivan Peterlin z družino 50.000 Lir za Mladiko.

V isti namen daruje 50.000 Lir tudi hčerka Anka Peterlin.

V počastitev spomina drage mame Valerije darujeta 100.000 Lir za Mladiko Rajko in Nada Pertot.

Družina Roth daruje 20.000 Lir za Mladiko v spomin na Gizelo Benevol.

V spomin na Ivana Miliča in Tončko Godnič darujeta družini Ciani in Strain 25.000 Lir za tiskovni sklad Mladike.

V spomin na Lojzko Lombar daruje Lea Pertot iz Švice 100.000 Lir za Mladiko.

Namesto cvetja na grob Marčeje Pertot daruje Danila Pertot 20.000 Lir za tiskovni sklad Mladike.

VSEM SE ISKRENO ZAHVALJUJEMO!

... Palčič je pri tem menil, da v njegovem likovnem opusu slovenstvo ni razvidno, povedal pa je, da italijanske kulturne kroge moti že dejstvo, da se na svoje slike podpiše kot »Palčič«...

Delo, 25.4.1989

Saj! Zakaj pa se ne bi podpisal kot »Palcich«!